

AC 443

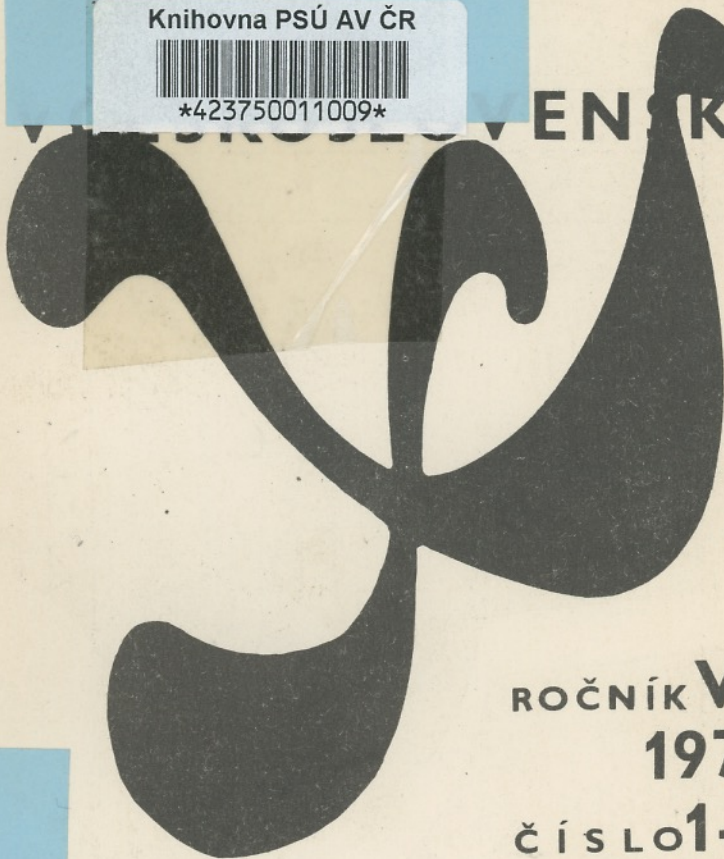
Knihovna PSÚ AV ČR

423750011009

LÓG

ENSKU

ROČNÍK VII.
1975
ČÍSLO 1-2
3-4

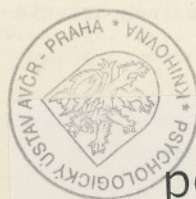
gán

skoslovenské psychologické
olečnosti
ovenskej psychologickéj
oločnosti

AC 443

PSYCHOLOG

v ČESKOSLOVENSKU

423750011009

pozůstalost *AC 413*

PhDr. Miluše Sedlákové

orgán
ČESKOSLOVENSKÉ
PSYCHOLOGICKE
SPOLEČNOSTI
a
SLOVENSKEJ
PSYCHOLOGICKEJ
SPOLEČNOSTI

ROČNÍK VII.
1975
číslo 1-2
3-4

O B S A H

	str.
<u>ZO ŽIVOTA SPOLOČNOSTÍ</u>	
Slovenská psychológia jubileám	4
Zasadenie sociálnej sekcie SPS	11
Činnosť sekcie mládeže Slovenskej Sociologickej spoločnosti pri SAV	15
<u>PRÁCA PSYCHOLÓGA</u>	
L.Arbet: Časový faktor v testoch tvorivého myslenia	21
Rozhovor s dr.Kováčom, DrSc., riaditeľom ÚEP pri SAV	30
E.Velasová: K problematike profesionálnej orientácie a adaptácie mládeže	43
<u>Z NAŠICH PRACOVÍSK</u>	
Vznikol nový Ústav sociálnych výskumov	55
10 rokov Výumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie	59
<u>PSYCHOLÓGIA V ZAHRANIČÍ</u>	
18 ^e congrès international de psychologie appliquée	66
Inžinierska psychológia v ZSSR	85
<u>KONGRESY, SYMPÓZIÁ, SEMINÁRE:</u>	
Mladá generácia a sociálne plánovanie	103
<u>PERSONÁLIE</u>	
Noví členovia SPS	108
Blahoželáme	111

NOVÉ KNIHY

Sarason, S.B.: The psychological sense of community	112
Williams, G.J. and Gordon, S. /Eds./: Clinical psychology	113

NOVINKY PSYCHODIAGNOSTIKY

Trait Evaluation Index	113
------------------------------	-----

<u>VIETE, ŽE ... ?</u>	119
------------------------------	-----

PRÍLOHA

Mládež, voľba povolania a jej celkový vývin /od 14 - 18 rokov/	120
--	-----

SLOVENSKÍ PSYCHOLÓGOVIA JUBILEÁM -

JARNÉ ZASADANIE SLOVENSKEJ PSYCHOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI

Bratislava, 19. 5. 1975

Jarné zasadanie Slovenskej psychologickej spoločnosti pri SAV sa uskutočnilo 19.5.1975 v Bratislave. Bolo venované 30.výročiu oslobodenia ČSSR a konalo sa pri príležitosti 20 ročnej činnosti Ústavu experimentálnej psychológie SAV.

Odborný program zasadania bol rozdelený na dve časti. Na slávnostnú, v ktorej odznel prejav doc.J.Boroša, pracovníku, ktorú tvorilo päť referátov pracovníkov Ústavu experimentálnej psychológie SAV.

Doc.Boroš stručne zhodnotil význam oslobodenia Československa Sovietskou armádou a spomenul širokú a všestrannú spoluprácu, ktorá sa nadviazala medzi československým a sovietskym ľudom po oslobodení. Využívali sa veľké skúsenosti Sovietskeho zväzu v oblasti politickej, ekonomickej, v školstve, vo vede a kultúre. V Sovietskom zväze vyštudovalo tisíce študentov, pripravovali sa aspiranti, získavali sa vedecké hodnosti. Široko a plodne sa rozvíjala družba vysokých škôl, vedeckých ústavov, jednotlivých pracovníkov i kolektívov. Ďalej sa slávnostný rečník zaoberal pôsobením pravicových a protisocialistických síl na našu vedu v rokoch 1968-69. Z leninskej zásady mierovej koexistencie krajín s rozličným spoločenským zariadením sa ne správne vyvíjala prax mierového súžitia najmä v oblasti ideológie. Boj s rôznymi formami buržoáznej ideológie sa oslabil, až takmer zastavil. V krízovom období sa aj v čes-

slovenskej psychológii objavovali hlasy, že je v nej veľa marxizmu, snahy nekriticky oživovať niektoré buržoázne smery, snahy po objektivistickej, apolitickej psychológii, prejavili sa tendencie ústupu z princípov marxizmu.

V krátkom historickom náčrte sa doc.Boroš zamerával na úlohu Ústavu experimentálnej psychológie SAV, ktorý vznikol pred dvadsiatimi rokmi. Pozitívne zhodnotil angažovanosť jednotlivých pracovníkov i Ústav ako celok pri rozpracovaní, konkretizácii a aplikácii významných dokumentov straníckych a štátnych orgánov v oblasti ideologickej práce. Tiež vyzdvihol jeho význam v oblasti vedecko-technického rozvoja, ako aj pri vzdelávaní a pri výchovnom pôsobení na mladých psychológov.

V znamení 20.výročia vzniku Ústavu experimentálnej psychológie SAV prebehla ďalšia časť jarného zasadania Slovenskej psychologickej spoločnosti. Pozdravné privety predniesli akademik K.Šiška, člen-korešpondent V.Chmelař, prof.T.Pardel a predseda SPS dr.K.Adamovič. Zhromaždení si okrem toho vypočuli i pozdravy predsedu SAV akademika V.Hajka, doc.O.Kondáša, vedúceho Katedry psychológie FFUK dr.V.Kestlera, riaditeľa Inštitútu Slovochemie a ďalších.

Pracovnú časť programu otvoril riaditeľ Ústavu experimentálnej psychológie Dr.Damián Kováč príspevkom "Slovenská experimentálno-psychologická škola". Pomenovanie prvýkrát použili prof.Lomov a prof.Lienert r.1970 na medzinárodnej konferencii - II.stretnutí psychológov podunajských krajín v Smoleniciach. Tento termín však logicky vyplynul z dvadsiatročnej výskumnej práce pracovníkov Ústavu experimentálnej psychológie.

Koncepcia slovenskej experimentálnej psychologickkej školy úzko súvisí s chápaním psychológie ako hoministickej vedy, tj. vedy o človeku. Dôsledne sa vyporiadava s prekonanými názormi o predmete psychológie ako náuke o psychických javoch a vymedzuje psychológiu ako vedu skúmajúcu psychickú reguláciu správania. Správanie ako multidimenzionálny prejav organizmu sa stalo predmetom bádania viacerých vedných odborov a preto vymedziť psychológiu ako vedu o správaní je nešpecifické a pre psychológiu netypické. Pretože základným poslaním psychických funkcií ako odrazu objektívnej skutočnosti je regulácia správania smerom k optimálnemu prispôbovaniu organizmu k prostrediu, predmetom psychologického bádania je psychickými funkciami regulované správanie. U človeka je správanie zacielené aj na sebazdokonaľovanie /"prispôsobovanie" sa ideam/, a na adjustovanie k spoločenskému prostrediu, ktoré sa dosahuje výlučne vedome. Odhaľovanie mechanizmov psychicky regulovaného správania predstavuje finálny cieľ psychológie. Úlohou psychologického bádania v širšom slova zmysle je hľadanie funkčných závislostí psychicky regulovaného správania. V užšom slova zmysle ide o odhaľovanie interfunkčných zákonitostí v psychických funkciách. Z chápania psychických funkcií ako regulátorov správania vyplývajú pre psychológiu závažné metodologické dôsledky. Psychológovi nestačí len registrácia správania /objektívnych výkonov/, ale ak je to možné, mal by merať aj permanentné a aktuálne prežívanie.

Ďalej dr. D. Kováč rozvinul myšlienky o interfunkčnom akcentovaní psychologických výskumov. To znamená, že akýkoľvek psychický jav má bádateľ skúmať predovšetkým v súvislosti s inými, jemu podobnými javmi a potom v kontexte iných psychických javov. Ako príklad interfunkčného prí-

stupu uviedol výsledky z oblasti percepcie, získané v ÚEP SAV v šesťdesiatych rokoch.

Okrem toho sa rečník zaoberal možnosťami metodologickej integrácie. Metódy používané v psychológii rozdelil do troch skupín:

1. metódy na získavanie údajov subjektívneho prežívania,
2. metódy registrácie rôznych úrovní i druhov práve prebiehajúceho psychicky regulovaného správania a
3. metódy analýzy výsledkov činnosti.

Validnosť posudzovaného javu závisí v rozhodujúcej miere od toho, nakoľko sa výskumníkovi podarí spájať jednotlivé výskumné techniky tak, aby sa čo najviac priblížil k psychologickej regulácii správania. V referáte sa okrem toho kritizovali prežitky rôznych nemarxistických koncepcií v psychológii.

Dr. A. Uherík sa vo svojom príspevku "O autoregulácii netradične" zaoberal psychofyziologickými mechanizmami regulácie reaktivity. Interakcia ľudského organizmu a prostredia je zložitý proces, v ktorom sa individuálne spracúvajú informácie z vonkajšieho a vnútorného prostredia. Zároveň sa mení dynamika psychofyziologických funkcií, na báze uplatňovania tzv. reflexných automatizmov. Až sekundárne nastupuje autoregulačný proces, viazaný na vyššie poznávacie funkcie. Tento je spojený s funkčne integrovaným vôľovým procesom ovplyvňujúcim spätne bázu elementárnych psychofyziologických reflexných dejov. Pretože psychofyziologické zmeny majú svoj adekvátny odraz v aktívnej úrovni organizmu, potom pomocou takých ukazovateľov, akými sú bioelektrická reaktivita kože, tepová frekvencia, EEG a ďalšie, možno sledovať vplyvy autoregulačného mechanizmu.

Ďalej dr. Uherík opísal niektoré výsledky, ktoré sa získali za uplynulé štyri roky. Ich prínos vidí najmä v tom, že prispievajú k teoretickému rozpracovaniu problému autoregulácie a dávajú z metodického hľadiska návod ako prostredníctvom BRK skúmať daný problém. Avšak v závere svojho vystúpenia poukázal na ich aplikačné možnosti v podmienkach výchovnej i medicínskej praxe.

Dr. M. Stríženec vo svojom referáte "Psychologický pohľad na éru počítačov" poukázal na široké zavádzanie výpočtovej techniky do rôznych odvetví a s tým súvisiacu problematiku, ktorá zahŕňa tri okruhy problémov: inžiniersko-psychologické otázky technických a programových prostriedkov, personálne problémy výpočtových stredísk, sociálno-psychologické otázky /adaptácia užívateľov/. Potom rozviedol výsledky vlastného výskumu, týkajúceho sa troch profesií: operátor, programátor - analytik a technik počítača.

Dr. I. Šípoš príspevkom "Pamäť u Ebbinghausa a dnes" referoval o výskumoch z oblasti znovuznania, hľadacej aktivity, úmyselného zabúdania a vekových aspektov pamäti, ktoré sa za posledné obdobie uskutočnili v ÚEP SAV. Klasický Ebbinghausov prístup je dnes prekonaný objavom asociačnej hodnoty bezzmyslových slabík a členením pamäti na krátkodobú a dlhodobú. Výskumy znovuznania naznačujú niektoré typické odlišnosti od reprodukcie, najmä opačný vplyv frekvencie slov. Použitie izomemorických kriviek vychádza z poňatia znovuznania ako z časti rozhodovacieho procesu. Modalitná varieta a vplyv času nie je v oblasti znovuznania výrazný, zato experimenty s rôznym distraktorickým okolím spoznávaného slova dávajú významovo odlišné výkony, zrejme v súvislosti s interferenciou. Hľadacia činnosť sa chápe

ako moderný prístup k starému problému úmyselnej pozornosti, čím sa oblasť pamäti a pozornosti dostáva do úzkej interakcie. Experimenty s úmyselným zabúdaním dávajú v oblasti reprodukcie výraznejšie výsledky a predpokladá sa vplyv rôzneho kódovania vo vstupnej fáze. Celkový trend výskumu pamäti začína opúšťať štruktúralne poňatie pamätových "krabic" a uvažuje sa skôr o rôznej úrovni spracovania informácií, počnúc fonemickou a končiac sémantickou úrovňou.

Dr. J. Daniel predniesol príspevok "Výskum zátáže: móda alebo potreba systémového prístupu". Upozornil na aktuálnosť problematiky zátáže, ktorá vyvolala rozsiahly interdisciplinárny výskum, výsledkom čoho je značný počet prác publikovaných v zahraničnej a v posledných rokoch aj v našej literatúre. Ak sa v rámci inžinierskej psychológie do nedávna venovala pri riešení systému človek-stroj pozornosť najmä otázkam optimálneho usporiadania signalizačných a ovládacích zariadení, najnovšie sa výskum v rámci tejto disciplíny zameriava na špeciálne problémy, týkajúce sa psychických funkcií človeka v rámci tohto systému. Napríklad tak sa zistovala zátáž, vyvolaná u parašutistu zoskokom padákom. Použili sa v ňom metódy psychologické, fyziologické a biochemické. Psychologická časť sa zamerala na zistenie osobnostných charakteristík a na zisťovanie subjektívneho stavu tesne pred a po zoskoku. Vychádzalo sa z hypotézy, že pre prvý zoskok je príznačná zvýšená anxieta, obava, ktorej stupeň sa adaptáciou postupne znižuje. Pritom výsledky viacerých výskumov potvrdili, že anxiózne odpovede sa asociujú so zvýšeným vylučovaním adrenalinu a agresívne reakcie so zvýšeným vylučovaním noradrenalinu. Tieto poznatky ukázali, že vylučovanie katecholamínov v zátážovej situácii možno dať do vzťahu k základným črtám osobnosti.

S dvadsaťročným výročím založenia Ústavu experimentálnej psychológie SAV súvisel i Týždeň otvorených dverí, ktorý prebehol na Ústave v dňoch 12. - 19. 5. 1975. Odborní pracovníci predviedli početným návštevníkom experimentálne metodiky a oboznámili ich s výsledkami dvadsaťročnej výskumnej činnosti.

I. Ruisel

ZASADANIE SEKCIE SOCIÁLNEJ PSYCHOLÓGIE SPS

Dňa 16.VI.1975 usporiadala sekcia sociálnej psychológie SPS v spolupráci s odborom psychológie práce ČSVÚPSV jednodňový pracovný seminár zameraný na aktuálne problémy našich výskumov v oblasti sociálnej psychológie práce.

Na seminári, ktorý viedol predseda sekcie sociálnej psychológie Univ.prof.PhDr.A.Jurovský, DrSc., bolo prítomných 30 psychológov z celého Slovenska.

V pracovnej časti seminára odznelo celkovo 6 referátov. PhDr.M.Kubalák referoval o problematike skúmania podmienok stabilizácie pracovného kolektívu v n.p.Slovnaft v Bratislave a o výsledkoch vlastného dlhoročného prieskumu fluktuácie. V referáte uviedol, že odchod pracovníkov z n.p. Slovnaft je determinovaný nasledujúcimi hlavnými faktormi: V 50 %-nom zastúpení je to faktor ekonomický, sýtený najmä mzdou, spôsobom odmeňovania a riešením bytovej situácie; v 28 %-nom zastúpení je to faktor sociálny, kde do popredia vystupujú vzťahy v kolektíve a osobnosť vedúceho; napokon v 22 %-nom zastúpení je to faktor organizačný, sýtený najmä možnosťou využitia kvalifikácie, možnosťou pracovného postupu a cestovaním do práce. Je zaujímavé, že dôvody odchodu sa nestotožňujú s faktormi pracovnej nespokojnosti. V ďalšej časti referátu oboznámil prítomných s mnohými cennými poznatkami metodologického rázu, o ktoré sa budú môcť opierať všetci psychológovia zaoberajúci sa problematikou fluktuácie.

J.Bulák z Ústavu ekonomiky a organizácie stavebníctva vo svojom obsažnom referáte rozoberal sociálnu štruktúru

malých pracovných skupín vo vzťahu k ich pracovnej výkonnosti, stabilite a spokojnosti. Podľa výsledkov prieskumu v stavebníctve, negatívnym faktorom pracovnej spokojnosti, stability a súdržnosti pracovnej skupiny je jednak rastúci počet členov skupiny, ale tiež veková rôznorodosť členov skupiny. Na druhej strane dĺžka praxe a homogénnosť práce skupiny pozitívne podporujú ako spokojnosť a stabilitu, tak i pracovnú výkonnosť a súdržnosť skupiny.

PhDr. I. Šípoš, CSc. z ÚEP SAV vo svojom vystúpení poukázal na niektoré problémy psychológie v oblasti riadenia. Zmysel riadenia vidí v predvídaní správania sa riadeného systému a v jeho optimalizácii. Pokiaľ v danom systéme hrá dôležitú úlohu tzv. "ľudský faktor", tak pre úspešné riadenie takéhoto systému je poznanie zákonitostí správania sa človeka nevyhnutné. Z toho vyplýva aj úloha psychológie v oblasti riadenia - prispieť k poznaniu zákonitostí správania sa človeka najmä v jeho začlenení v systéme pracovnej organizácie.

G. Špendla z ČSVÚPSV referoval o niektorých výsledkoch pôvodného sociálnopsychologického výskumu vedenia ľudí pri práci v podmienkach priemyselnej práce u nás, ktorý bol uskutočnený v r. 1973-74 v rámci výskumného programu ČSVÚPSV.

Na konkrétnych výsledkoch výskumu preukázal platnosť tézy, že osobnosť vedúceho, jeho správania a jeho štýl vedenia je skutočne závažnou sociálnopsychologickou podmienkou práce, ktorá môže či už pozitívne alebo negatívne ovplyvniť efektívnosť činnosti pracovnej skupiny, ladenie interpersonálnych vzťahov, ale i spokojnosť a stabilitu členov pracovných skupín.

Ing. I. Perlaki z ČSVÚPSV vo svojom referáte hovoril o základných metodických prístupoch k zvyšovaniu socioekonomickej efektívnosti pracovných skupín /THP/ socialistických organizácií. Zvyšovanie socioekonomickej efektívnosti predpokladá ako rozvoj technicko-technologického subsystému danej pracovnej skupiny, tak i plánovitý, riadený a organizovaný rozvoj sociálno-psychologických vzťahov v kolektíve. Jeho metóda, ktorá je v súčasnosti vo fáze overovania vychádza zo základných metodických prístupov sociálneho rozvoja pracovných kolektívov, komplexnej socialistickej racionalizácie a aktívnych metód výchovy a vzdelávania.

Univ. prof. PhDr. A. Jurovský, DrSc. z ČSVÚPSV v záverečnom referáte seminára rozoberal niektoré dôležité psychologické momenty, ktoré aktívne pôsobia pri hodnotení pracovníka vedúcim, pričom ich demonštroval na konkrétnych výsledkoch svojho širokého sociálnopsychologického výskumu u nás. Okrem iného poukázal na to, že vedúci pri hodnotení nevypovedá iba o svojom podriadenom, ale je nútený do hodnotenia projikovať aj časť samého seba a v tejto súvislosti sa potom uplatňujú mnohé mechanizmy známe z oblasti hlbinej psychológie a psychológie osobnosti.

Z referátov na seminári i z diskusie jasne vyplynulo, že sociálno-psychologický výskum v oblasti práce má u nás svoje trvalé miesto a to nielen v rámci náplne práce výskumných pracovísk, ale tvorí aj závažnú časť náplne činnosti psychologických pracovísk priamo v závodoch. Prínos seminára je možné vidieť hlavne v tom, že umožnil mnohým, najmä mladým psychológom získať komplexnejší pohľad či už na obsah alebo metódy súčasného sociálno-psychologického bádania u nás, čo v podstate bol aj hlavný zámer usporiadateľov seminára.

Súčastou tohto seminára bola aj voľba nového výboru Sekcie sociálnej psychológie pri SPS. Prítomní zvolili za členov výboru:

Prof.dr.A.Jurovského, DrSc.,
PhDr.V.Kovalíkovú, CSc.,
PhDr.S.Bubelíniho,
E.Šebíkovú, prom. psych.,
J.Vopálenského, prom. psych. a
PhDr.T.Kollárika.

Gabriel Špendla

INFORMÁCIA O ČINNOSTI SEKcie MLÁDEŽE

SLOVENSKEJ SOCIOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI PRI SAV

V procese rozvoja marxisticko-leninského sociologického myslenia na Slovensku zohráva významnú úlohu vedecká spoločnosť, ktorá združuje veľký kolektív profesionálnych pracovníkov odboru sociológie, ale aj príbuzných spoločenských vied a spoločenskej praxe. Je tomu tak preto, že neustále rastie počet sociológov pracujúcich nielen vo vedecko-výskumnej základni značne diferencovanej, ale tiež v podnikovej sfére.

Slovenská sociologická spoločnosť utvára predpoklady pre sprostredkovanie vedeckých informácií a výmenu odborných poznatkov a skúseností u širokej /viac ako 200 členov/ avšak pomerne heterogénnej skupiny ako v národnom tak aj v medzinárodnom meradle. Jednou z 9 sekcií spoločnosti /metodologická, práce, poľnohospodárstva a vidieka, kultúry a voľného času, urbanistiky, politických a národnostných vzťahov, rodiny a zamestnanej ženy, medicíny a zdravotníctva/ je sekcia sociológie mládeže.

Pri príležitosti 10.výročia vzniku Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV /1964-1974/ sa v decembri 1974 uskutočnilo slávnostné zasadnutie v Smoleniciach, na ktorom sa konštatovalo, že práve zásluhou rozsiahlej činnosti sekcie mládeže sa stáva príznačnou črtou rozvoja sociologického výskumu mládeže jeho ideová, organizačná a materiálna spätosť so Socialistickým zväzom mládeže. Táto spolupráca bola možná najmä preto, že sekcia mládeže venovala pri rozvoji svojej činnosti po roku 1970 veľkú pozornosť analýze

sociálnych a gnozeologických koreňov ideovej krízy našej spoločnosti, najmä ideovo-politickej dezorientácie mládeže a úlohe, ktorú tu zohrali niektoré tendencie v samotnej sociológii mládeže.

Sekcia mládeže sa vo svojej činnosti opiera o materiál Súčasný stav a perspektívy rozvoja sociológie mládeže na Slovensku /pozri Sociológia 1971, č.4/, ktorý prerokovalo Predsedníctvo Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV. V tomto dokumente sú obsiahnuté predovšetkým základné úlohy a cieľ sociologického výskumu mládeže, ktorý spočíva vo vedeckej analýze foriem prejavu, podmienok a zákonitých súvislostí vývoja osobnosti mladých ľudí a ich kolektívov v socialistickej spoločnosti a vo formulovaní odôvodnených záverov pre výchovu mládeže, mládežnícku politiku a prácu s mladými ľuďmi v najrozmanitejších oblastiach spoločenského života.

Pri tejto náročnej práci sa sociológia mládeže opiera a vychádza z filozofie marxizmu-leninizmu, uznesení KSČ vlády ČSSR a SZM. Zameranie a úlohy sekcie mládeže rešpektujú ako naliehavé tak aj dlhodobé úlohy socialistickej výchovy mládeže, pričom sa zohľadňujú možnosti rozvoja sociologického výskumu mládeže v rozhodujúcich sociologických pracoviskách: Ústav filozofie a sociológie SAV, ČSVU PSV, VUKVM, VUŽU, na ktorých sa realizuje a koordinuje štátny bádateľský program.

V etape, ktorú charakterizuje prechod od extenzívneho rozvoja sociológie k intenzívnemu, kladie sekcia dôraz na profesionalizáciu výskumnej činnosti svojich členov. Zameriava sa preto dlhodobo na plnenie nasledujúcich úloh:

1. neustále rozpracovať základné teoreticko-metodologické otázky marxisticko-leninskej teórie mládeže ako organickú súčasť marxisticko-leninskej teórie spoločnosti a vývoja socialistickej spoločnosti, sprístupňovať tieto poznatky a dosahovať ich postupné zvládnutie všetkými členmi sekcie;

2. sústavne a intenzívne prispievať ku koordinácii vedeckovýskumnej činnosti v oblasti poznávania mládeže, sústreďovať dosiahnuté výsledky, orientovať výskum na najzávažnejšie problémy socializácie mládeže a najdôležitejšie sociálne kategórie mládeže, osobitne robotníckej mládeže, napomáhať rozvoju interdisciplinárnej spolupráce pedagogiky, psychológie a sociológie v oblasti vedeckého výskumu mládeže;

3. organizovať svoju činnosť tak, aby v maximálnej miere napomáhala SZM pri jeho závažných úlohách v oblasti socialistickej výchovy mládeže a mládežníckych funkcionárov a aktivistov.

Najvýraznejšiou a najúspešnejšou formou práce sekcie mládeže boli vedecko-praktické konferencie s medzinárodnou účasťou, na ktorých organizácii sa podieľali Ústav filozofie a sociológie SAV, sekcia mládeže Čs. sociologickej spoločnosti ČSAV, Slovenský ústredný výbor SZM. Tieto konferencie v rozhodujúcej miere umožnili plniť všetky hlavné úlohy, ktoré si sekcia vytýčila: rozpracúvali sa teoreticko-metodologické otázky /miesto mládeže v spoločnosti, socializácia mládeže/, sústreďovali sa výsledky výskumu, formulovali sa závery pre orientáciu výskumu, rozvíjala sa spolupráca s pedagogikou /najmä zásluhou prof.E.Sýkora, predsedu Slovenskej pedagogickej spoločnosti SAV/, ale aj právom, vedeckým

komunizmom, prehíbila sa spolupráca so základnými pracoviskami sociologického výskumu mládeže v ČSSR, upevňovali sa kontakty s pracoviskami v socialistických krajinách /NDR - Ústredný inštitút pre výskum mládeže v Lipsku, riaditeľ prof. W. Friedrich, BĽR - Stredisko pre sociologický výskum mládeže pri UV DKMS, riaditeľ doc. P. Mitev/, rozvíjali sa užitočné formy spolupráce so SZM.

Práve vďaka SZM bolo možné publikovať materiály zo všetkých konferencií /1972, 1973, 1974/: Sociologické aspekty komunistickej výchovy mládeže z hľadiska práce SZM, Smena 1973, s. 288; Sociologické aspekty komunistickej výchovy učňovskej a pracujúcej mládeže, Smena 1973, s. 136; Aktuálne otázky socialistickej výchovy mládeže z hľadiska práce SZM na stredných školách, Mladá fronta 1973, s. 100; Mladá generácia robotníckej triedy a sociálne plánovanie, Smena 1975, s. 206.

Sekcia sociológie mládeže ako jediná zo sekcií systematicky vydáva svoj cyklostylovaný bulletin Študijné materiály, v ktorom vychádzajú preklady prác popredných odborníkov z oblasti sociologického výskumu mládeže v socialistických krajinách, osobitne zo Sovietskeho zväzu. Je to opäť vďaka tomu, že na vydávaní sa zúčastňuje Slovenská ústredná politická škola SZM, ktorá bulletin používa pre študijné účely svojich študentov a absolventov. V priebehu roka sa podarí zabezpečiť vydanie 4-6 študijných materiálov v rozsahu 50-60 strán prekladu a náklade 250 exemplárov. Roku 1974 sa preložili napr. tieto témy: sociálna psychológia a sociálne plánovanie, Problém sociálnej reprodukcie človeka a teórie socializácie, Kritika antikomunistických koncepcií socialistického človeka, Možno merať

spoločenskú aktivitu?, Čo je to veda o komsomole, Problémy sociologickej analýzy organizačných systémov, Sociálne regulovanie a sociálne plánovanie, Problémy sociálnej typológie osobností, Študentstvo ako sociálna skupina a podobne. V rámci dohody o spolupráci medzi sekciami mládeže Slovenskej sociologickej spoločnosti a Čs. sociologickej spoločnosti dostávajú tieto študijné materiály aj členovia sekcie v Českej socialistickej republike.

Spolupráca sociológov mládeže prostredníctvom sociologických spoločností je ďalšou výraznou črtou sociologického výskumu, ktorá demonštruje prednosti integrácie a koordinácie spoločného úsilia v oblasti výskumu a je aj konkrétnym príkladom upevňovania jednoty českého a slovenského národa.

Ďalšie zdokonaľovanie tejto spolupráce sa ukazuje byť jednou z potrebných podmienok k tomu, že sociologický výskum mládeže v ČSSR bude schopný pohotovo a na patričnej úrovni splniť náročné požiadavky KSČ, vlády ČSSR a SZM pri socialistickej výchove mladej generácie.

Sekcia mládeže Slovenskej sociologickej činnosti SAV v zmysle svojho plánu činnosti sa v súčasnosti zameriava na prehĺbenie spolupráce všetkých vedecko-výskumných pracovísk, ktoré plánujú na obdobie 1976-1980 realizovať sociologický výskum mládeže. Vyvrcholením tejto práce by mala byť medzinárodná vedecká konferencia s pracovným názvom Mládež a soocializmus /február 1976, Smolenice/, na ktorej by sa malo zhrnúť všetko to, čo sa dosiahlo vo výskume mládeže za obdobie 1971-1975 a súčasne by sa mali prezentovať dôkladne rozpracované výskumné projekty na nasledujúce obdobie.

Práve príprava tejto konferencie ukazuje, že je žiaduce prehĺbiť spoluprácu sociológov a psychologov. Tieto

dôvody sú dostatočne známe a aj samotná potreba spolupráce sa pociťuje obojstranne a už relatívne dlhší čas. Pochopiteľne je potrebné prekonať isté organizačné problémy späť s úlohou zabezpečiť, aby táto spolupráca a výmena informácií mala systematický charakter. Podstatnejšia je však schopnosť sociológie mládeže formulovať špecifiku sociologického prístupu k socializácii mládeže v konfrontácii s prístupom psychológie a pedagogiky, či tiež ekonómie. Nemenej podstatnejšia je tiež snaha všetkých zúčastnených disciplín o ujednotenie základných východiskových téz skúmania mládeže na princípoch historického materializmu.

Ladislav Mecháček, CSc

ČASOVÝ FAKTOR V TESTOCH TVORIVÉHO MYSLÉNIA

Ladislav A r b e t

Ústav experimentálnej psychológie SAV, Bratislava

Začiatkom 60-tich rokov sa dostala tvorivosť do popredia psychologického výskumu v USA. Jedným z prvých krokov tzv. psychokreaciológie /psychológia tvorivosti/ bolo zostavenie metód na zisťovanie rôznych aspektov tvorivosti.

Možno ukázať, že európska psychológia zastúpená Galtonom, Rorschachom, Meilim, Wartegom a ďalšími poskytla americkým psychológom už hotové metódy, alebo na ich základe "vznikli" nové. Za najčastejšie laboratórne kritéria tvorivosti sa pokladajú testy tvorivých schopností. K najvýraznejším predstaviteľom tohoto prístupu patria J.P.Guilford a E.P.Torrance. Prvý z nich disponuje progresívnym modelom intelektu a schopností, druhý zasa zostavil test, ktorý po preložení do mnohých jazykov slúži na experimentálne zisťovanie tvorivého myslenia. Súčasne je E.P.Torrance významným didaktikom tvorivosti zvlášť pre mládež.

Pre oboch bádateľov je príznačné, že pri vysvetľovaní tvorivosti kladú dôraz na tzv. divergentné myslenie. Guilford ho charakterizuje takto: "je to myslenie, ktoré "objavuje" /much of searching/, alebo postupuje /go off/ rôznymi smermi ... ak nieť žiadneho jednotného riešenia" /in Popperová 1969, 34/. Pre testy tvorivého myslenia, ako to už naznačuje jeho vymedzenie, je príznačné, že sa pri nich pracuje s množstvom odpovedí.

Z hľadiska tohoto prístupu k tvorivosti možno hovoriť o týchto faktoroch tvorivého myslenia:

1. faktor fluencie, ako schopnosť uviesť čo najviac výpovedí na daný podnet. Napr.: uviesť čo najviac slov začínajúcich na to isté písmeno alebo slabiku,
2. faktor flexibility, ako schopnosť vytvárať rôznorodé riešenia úloh, uplatňovanie rôznych možných riešení tej istej problémovej situácie,
3. faktor originality, schopnosť produkovať neobvyklé, bystré odpovede odhalujúce vzdialené súvislosti. Popri týchto sa testami zisťujú faktory elaborácie, redefinície, senzitivity na problémy a ďalšie.

Skutočnosť, že pri týchto testoch produkujú Po množstvo odpovedí, prinútila vedcov, aby použili čas ako regulujúcu premennú. Obvykle sa používajú časy od 2 do 10 až 13 minút. No ani toto obmedzenie nestačí. Odpovede jedného probanda idú v jednom teste do desiatok, a pri použití niekoľkých testov v malom výbere akým je napr. trieda, idú odpovede do tisícov.

P r o b l é m

Ekonomické hľadiská práce s testami tvorivého myslenia nás prinútili uvažovať o znížení časových limitov. Tento prístup stojí v protiklade s koncepciou Wallacha, Kogana a Flanagan /in Popperová 1969/, ktorí dôvodnia, že predĺženie časových limitov jednak redukuje "časový stres" a jednak pozitívne vplyva na celkový výkon reprezentovaný fluenciou, flexibilitou, originalitou a inými faktormi. Aby sme tento problém overili, rozhodli sme sa ho analyzovať v rámci dvoch batérií meraní.

V rámci prvej batérie testov /koncipovanej ešte r.1971/ sme sa rozhodli overiť tieto hypotézy:

1. Predĺženie času na splnenie testovej úlohy bude pozitívne vplyvať na kvantitu, t.j. fluenciu odpovedí;
2. Predĺženie času nebude mať žiadny vplyv na kvalitu, t.j. originalitu odpovedí.

V rámci druhej batérie testov /administrovaných r.1973/ sme overovali tieto hypotézy:

3. s pribúdajúcim časom bude fluencia klesať; najviac odpovedí bude v prvom časovom intervale;
4. v časovom kontinuu 10 minút, bude flexibilita vyrovnaná, t.j. rozdiely v skóre flexibility nebudú ani v rámci jednotlivých intervalov;
5. podobne aj originalita bude v rámci kontinua vyrovnaná; vo výkone Po v jednotlivých intervaloch nebudú významné rozdiely.

M e t ó d a

Na overenie hypotéz sme použili "Test spôsobov použitia vecí" od J.P.Guilforda, ktorý sme administrovali trom náhodne vybraným skupinám v troch časových intervaloch, a to 6,8 a 10 minút. Tento test bol pôvodne určený na zisťovanie spontánnej flexibility, no v novej Guilfordovej práci sa zohľadňuje aj skóre fluencie. V našej adaptácii slúži na zisťovanie fluencie a originality. Hypotézy č. 3, 4, 5 sme overovali testom "Neobvyklé použitie lepenkových škatúl" /E.P.Torrance/. Tento test je podobný predchádzajúcemu; zisťuje tvorivé myslenie v rámci faktorov fluencie, flexibility a originality. Po sme pri riešení

tohoto subtestu inštruovali, že majú každé dve minúty zakrúžkovať poslednú výpoveď a pokračovať ďalej, čím sme získali päť výkonových intervalov.

Prvý výskum sme uskutočnili s 35 Po /19 dievčat a 16 chlapcov/ z nevýberovej ZDŠ a 45 Po /14 dievčat a 31 chlapcov/ z polovýberovej ZDŠ, druhý s 18 Po /14 chlapcov a 4 dievčatá/ z výberového gymnázia.

V ý s l e d k y

Podľa tabuľky č.1 sa dá usudzovať, že predĺženie času má pozitívny vplyv na skóre fluencie v "Teste spôsobov použitia vecí". Analýza rozptylu ukazuje, že rozdiely medzi výsledkami Po z nevýberovej a polovýberovej ZDŠ nie sú významové. Rozdiely medzi výsledkami vo fluencii v rámci troch časových intervaloch sú štatisticky významové.

Tab. č.1. Skóre vo fluencii v "Teste spôsobov použitia vecí" v troch intervaloch. Po sú žiaci polovýberových ZDŠ

P o	Časový interval		
	6 min. \bar{X}	8 min. \bar{X}	10 min. \bar{X}
Dievčatá nevýb. ZDŠ	11,66	12,16	18,57
Chlapci nevýb. ZDŠ	9,66	20,66	17,40
Dievčatá polovýb. ZDŠ	5,80	10,75	11,40
Chlapci polovýb. ZDŠ	10,62	11,69	14,70

Analýza rozptylu u týchto skupín					
	Variabil.	PVS	Variancia	F	Signif.
exper. skup.	71,12563	3	23,70854	3,34869	-
časové intervaly	78,77295	2	39,38648	5,56311	0,05
reziduál	42,47965	6	7,07994		

Podstatne inú situáciu ukazuje tab.č.2, z ktorej vidno, že skóre originality v jednotlivých intervaloch kolíše. Analýza rozptylu ukázala, že rozdiely medzi výsledkami experimentálnych skupín a v rámci časových intervalov nie sú štatisticky významové.

Tab. č.2. Skóre originality v "Teste spôsobov použitia vecí" v troch intervaloch. Po sú žiaci polovýberovej a výberovej ZDŠ

P O	Časový interval		
	6 min. \bar{X}	8 min. \bar{X}	10 min. \bar{X}
Dievčatá nevýb.ZDŠ	4,66	1,33	5,42
Chlapci nevýb.ZDŠ	,66	1,33	2,66
Dievčatá polovýb.ZDŠ	9,00	7,50	3,20
Chlapci polovýb.ZDŠ	10,25	5,92	16,70

Analýza rozptylu u týchto skupín

	Variabil.	FSV	Variancia	F	Signif.
experim.skup.	146,60609	3	49,20203	4,2329	-
časový interval	18,77652	2	9,38826	0,80770	-
reziduál	69,74088	6	11,62348		

Druhý variant: testovanie rozdielov v rámci piatich časových intervalov.

Ako vidno z obr.č.1 /tab.č.3/ fluencia má v priebehu 10 min. klesajúcu tendenciu. Štatisticky významné rozdiely sú však len medzi prvými dvoma minútami a ďalšími intervalmi. /Testované Wilcoxonovým T-testom, viď tab.č.4/.

Tab.č.3. Skóre fluencie, flexibility a originality v teste "Neobvyklé použitie lepenkových škatúl" v piatich intervaloch /N=18/

	Poradie časových intervalov				
	I.	II.	III.	IV.	V.
	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}
Fluencia	7,20	4,53	3,66	3,20	3,0
Flexibilita	4,93	2,80	2,60	2,46	2,40
Originalita	2,00	1,00	1,20	1,73	1,40

Tab.č.4. Testovanie rozdielov medzi intervalmi Wilcoxonove - T-kritérium

Fluencia

	X.I.	X.II.	X.III.	X.IV.	X.V.
X.I.	x	+++ 0,000	+++ 0,000	+++ 0,000	+++ 0,000
X.II.	x	x	14,00	7,00	7,00
X.III.	x	x	x	21,00	30,00
X.IV.	x	x	x	x	24,00
X.V.	x	x	x	x	x

Tab.č.5. Testovanie rozdielov medzi intervalmi Wilcoxonove - T-kritérium.

Flexibilita

	X.I.	X.II.	X.III.	X.IV.	X.V.
X.I.	x	+++ 10,00	+++ 2,00	+++ 0,000	+++ 0,00
X.II.	x	x	+++ 2,00	+++ 0,000	+++ 0,00
X.III.	x	x	x	22,00	39,50
X.IV.	x	x	x	x	15,00
X.V.	x	x	x	x	x

Tab.č.6. Testovanie rozdielov medzi intervalmi Wilcoxonove - T-kritérium.

Originalita

	\bar{x} .I.	\bar{x} .II.	\bar{x} .III.	\bar{x} .IV.	\bar{x} .V.
X.I.	x	18,50	13,50	54,50	30,00
X.II.	x	x	26,50	49,00	41,00
X.III.	x	x	x	55,50	39,00
X.IV.	x	x	x	x	21,50
X.V.	x	x	x	x	x

Tabuľka č.3 ukazuje, že rozdiely sú štatisticky významné medzi prvým intervalom a ďalšími a medzi druhým a ostatnými.

Tabuľka č.6 ukazuje, že medzi jednotlivými časovými intervalmi sa nezistili žiadne rozdiely.

D i s k u s i a

Získané výsledky pokladáme za protirečivé. Dá sa povedať, že premenná času má kvalitatívne rozdielny účinok na výkon Po. Zatiaľ čo u jedných vplýva pozitívne /tým sa dá vysvetliť potvrdenie hypotézy č.1/, u iných tomu tak nie je.

Hypotéza č.2 sa potvrdila, no výsledky by bolo treba ďalej analyzovať vzhľadom k Po. Dá sa predpokladať, že u tvorivých Po by zvýšenie času predsa len pozitívne vplývalo na kvalitu /originalitu/ odpovedí. V druhom variante sa hypotéza č.3 potvrdila, zatiaľ čo hypotéza č.4 nie. Dalo by sa to vysvetliť tesnosťou vzťahu medzi týmito faktormi $r = 0,79$ in Torrancea 67 /. Podľa tohoto zistenia by bolo možné uvažovať o znížení časového limitu pri tomto teste, pretože u iných obdobných testoch sa používa čas o polovicu kratší. Hypotéza č.5 sa potvrdila, čo tiež do istej miery korešponduje s naznačenou tendenciou skrátenia času. Vzhľadom na komplexnosť skúmanej problematiky má táto sonda len nepatrný význam. Pre malý počet Po môžeme považovať zistenia za orientačné.

Vzhľadom k tomu, že od týchto Po máme aj iné údaje, bolo by užitočné ich detailnejšie analyzovať.

L i t e r a t ú r a

- Arbet, L.; Tvorivosť a osobnostné vlastnosti z hľadiska faktorovej analýzy, Diplomová práca FFUK Bratislava, 1972
- Guilford, J.P.: Analysis of intelligence, Mc Grwá Hill, New York, 1971
- Popperová, M.: Niektoré psychologické problémy tvorivých schopností, Kandidátska diz. práca FFUK, Bratislava, 1969
- Torrance, E.P.: Torrance teste of creative thinking, Norm-technical Manual, Princeton, 1967

HISTÓRIA SKORO SÚČASNÁ

alebo

SÚČASNOSŤ UŽ TAK TROCHU HISTORICKÁ

Hovoríme s PhDr. Damiánom Kováčom, DrSc., riaditeľom Ústavu experimentálnej psychológie pri SAV v Bratislave

Je skoro až symbolické ak v jednom roku si československí psychológovia pripomínajú /a spolu s nimi i celá naša verejnosť/ súčasne vznik novodobých dejín našich národov i počiatok novej etapy vývinu psychologických vied. A nie je to len symbolika. Je to skôr vyjadrenie hlbkej spoločenskej súvislosti: bez socialistického zriadenia by naša psychológia nebola na takej úrovni ako je dnes.

Hoci dvadsať rokov od inštitucionalizovania základného psychologického výskumu /založením samostatného psychologického laboratória SAV - 1.IV.1955; predchodcu dnešného Ústavu experimentálnej psychológie/ nepatrí svojou dĺžkou medzi zvlášť okrúhle jubileá - pretože je to minulosť rovnako i súčasnosť - napriek tomu môžeme ich považovať za historické. Svoju historičnosť si získali významom, vplyvom na celý nasledovný vývin a akceleráciu slovenskej /v širšej súvislosti aj československej/ psychológie. Predovšetkým tým, že sa psychológia začala budovať na princípoch marxistickej metodológie vied, na experimente, na princípoch matematickej exaktnosti, biologickej a fyziologickej orientácii.

Podobne by sme mohli hovoriť aj o druhom, "malom"

jubileu, ktoré nie je vonkoncom malé. O desiatom výročí založenia prvého medzinárodného psychologického časopisu v krajinách socialistického spoločenstva, *Studia psychologica*. Časopisu, ktorý je veľmi významný sprostredkovateľ, komunikačná báza medzi psychológmi socialistických krajín. A nielen medzi nimi. *Studia psychologica* prispievajú vo veľkej miere k prenikaniu marxistickej psychológie medzi nemarxisticky orientovaných psychológov.

Pri príležitosti oboch jubileí sme zašli za riaditeľom Ústavu experimentálnej psychológie pri SAV v Bratislave, súdruhom dr.Damiánom Kováčom, DrSc., aby sme mu položili niekoľko otázok.

OTÁZKA:

Súdruh riaditeľ, hodnotiť vývin psychologického výviných tridsať rokov by ste to mohli vyjadriť ?

keby ste mali základného výskumu za uplynulých rokov u nás, čím najadekvátnejšie

Dr.D. KOVÁČ:

tieto udalosti štatistiky, tak bilné čísla,

nad sto, nad sto, lebo vývoj psychológie na Slovensku zaznamenal po II. svetovej vojne niekoľko násobný vzrast, ak berieme do úvahy len tie bežné kvantitatívne ukazovatele. Ak by sme zobrali túto odpoveď z teoretického hľadiska, tak by som povedal tak isto, že sa urobilo ohromne veľa, pretože inštitucionalizovanie základného výskumu znamenalo vytvorenie

Keby sme sa dali vyjadriť číslami by to boli horič vždy nad sto,

profesionálnych výskumníkov, ktorí nielen technicky, ale zaangažovaním mohli vytvárať nové fakty. Ale keď si vezmem praktickú stránku veci a mal by som odpovedať na otázku, no čo z toho má spoločnosť odborná tak som trochu skeptický, pretože fakt je ten, že na prijatie, akceptovanie psychologických poznatkov sú potrebné isté širšie odborné aj spoločenské podmienky. No a tu, ako keby sa zaoštalovalo, takže platí naďalej takáto kabinetná metafora, že keby všetci psychológovia v základnom výskume vymreli, žeby to možno málokto pocítil. Na rozdiel od pekárov.

OTÁZKA: Vaše osobné subjektívne pocity, ktoré máte pri tomto výročí?

Dr. KOVÁČ: Predovšetkým som rád aj nerád, že som sa dožil takéhoto výročia. Rád preto, že sa už dá v niečom pokračovať, budovať, ústav je už do určitej miery vybavený, aspoň druhí vidia veľa pozitívnych črt. A nerád preto, že keď si vezmem iba len zámery, ktoré som chcel realizovať za posledné roky, a čo som z toho realizoval ...

OTÁZKA: Ktoré napríklad?

Dr. KOVÁČ: Ešte som nenapísal solídnu knižku. Niet proste na to čas. Prvú takú editorskú prácu som urobil, keď som ochorel. Nevdojak mi to pripomína aj samého I.P.Pavlova, ktorý napísal svoju prvú knižku, keď si zlomil nohu. A už mal vtedy okolo šesťdesiat rokov.

OTÁZKA: To znamená, že práca v Ústave, predovšetkým tá základná, organizačná Vám odčerpáva mnoho tvorivých síl.

Dr. KOVÁČ: Ani by som to tak celkom nepovedal. Nie je to organizačná práca, ktorej u nás - vzhľadom na veľkosť nášho ústavu - nie je tak veľa, aby sa to nedalo zvládnuť. Ale v zák-

ladnom výskume je silná tendencia stále ísť po novom. A túžba hľadať vždy nové a nové odvádza človeka od toho, čo predtým už spracoval, aby sa pritom dôslednejšie pristavil, rozšíril a aj dopracoval. Výskumné údaje, ktoré sme za toto obdobie na našom ústave získali, by postačili na napísanie niekoľko desiatok kníh. Faktom je, že za to obdobie sme napísali trinásť, alebo štrnásť, a aj to sú práce väčšinou kolektívne.

OTÁZKA: Nazdávam sa, že to je do určitej miery aj na škodu vecí, predovšetkým v tom, že sa ťažšie zachováva širšia bádateľská kontinuita. Veľmi jasne sa to tiež napríklad odráža, ak to zovšeobecníme na celú psychológiu, v malej syntetizácii teoretických poznatkov a ich prenikaní do praxe. Ak by sme zostali pri našej téme, tak napríklad sa o vašom ústave medzi domácou i zahraničnou psychologickou verejnosťou sa veľa vie, avšak do akej miery zasahuje tento jeho vplyv, ak môže zasahovať, do akej miery zasahuje aj do širšieho spoločenského rámca.

Dr. KOVÁČ: Mohol by som nadviazať na to, čo som povedal pred chvíľou. Základná aktivita je úspešná vtedy, ak je v celkovom kontexte celkovej odbornej práce. Povieť to percentuálne: na krajinu ako je Československo by malo byť odhadom päťkrát toľko psychológov v oblastiach psychologickej aplikácie a desať razy toľko v oblasti rutínnej praxe, aby mohli zúžitkovať všetky výsledky, ktoré základný výskum zhromaždil.

OTÁZKA: To nie je len vec kvantitatívneho rastu, ale aj otázka vzájomného spojenia základného výskumu a aplikácie, ale aj tiež už spomínanej syntetizácie a zovše-

OTÁZKA: Váš Ústav je ako tak stabilizovaný: ako ste už sám povedali, a ako je to zakotvené vo výhľadovom pláne Slovenskej akadémie do roku 1990. Aká je výskumná perspektíva Ústavu? Na čo sa chcete v nasledujúcich - ak sa to tak dá povedať - zamerať.

Dr.KOVÁČ: Aby sme sa dobre rozumeli, náš ústav nie je stabilizovaný v tom zmysle, žeby bol dobudovaný. Dobudovaný by bol vtedy, keby sme mali v každom z našich štyroch oddelení po päť, sedem odborných pracovníkov a primeraný počet pomocných zložiek. Čo sa týka tematickej orientácie, experimentálna psychológia v historickom slede mala svoju doménu v poznávacích procesoch. To zodpovedá možnostiam experimentovania najviac. Keby sa malo v takýchto veľkých údobiach plánovať, prvá dekáda - aj keď to nebola celá dekáda, ale veľa do nich nechýba, pretože ešte pred založením psychologického laboratória v roku 1955, tu bolo trojročné obdobie v rámci filozofického ústavu, tak tá prvá dekáda bola metodologická, pripravovali sme na základný výskum po stránke metodologickej, vrátane ideologickej i všeobecno-teoretickej; v druhej fáze, to znamená v rokoch šesťdesiatych už začala tá monotematická profilácia na poznávacie procesy celkom výrazne. Existovalo len oddelenie všeobecnej psychológie a inžinierskej psychológie. Venovali sme sa procesu vnímania. Vtedy vznikli interfunkčné a iné zovšeobecnenie. V dekáde 70.a 80.rokov hlavným problémom je pamäť, keby som sa mal vyjadriť po starom, a po novom, problematika uchovávanía informácií. A keby som mal ísť ešte ďalej, mali by sme skončiť pri myslení. To by mohla byť taká stručná strategická línia nášho experimentálneho bádania.

OTÁZKA: Prečo ste v tejto dekáde vyšli práve s pamäťou. Ak sa pozrieme na túto kontinuitu, tak by sa logicky žiadalo nadviazať na vnímanie myslením a nie pamäťou. Pamäť je tu akosi odbočkou.

Dr.KOVÁČ: Veľmi správne! Prišli sme na to, že hovoriť o vnímaní bez poznania pamäti nie je možné. Pretože vnímanie a pamäť sú dva veľmi blízke javy, ktoré sa oddelene nedajú skúmať. Potom z nášho hľadiska skúmanie pamäti pred myslením, je odbočka, ktorá však smeruje k vyššej syntéze, k ucelenejšiemu chápaniu kognitívnych procesov.

OTÁZKA: O päť rokov končí táto dekáda a vy budete uzatvárať etapu svojho bádania v oblasti pamäti. Plánujete vydať nejakú publikáciu, ktorá by zhrňala získané poznatky?

Dr.KOVÁČ: Kým odpoviem na túto otázku chcel by som poznamenať, že existuje publikácia, ktorá zhrňa poznatky z oblasti vnímania. Zhodou okolností vyšla po nemecky. Volá sa Visuelles wahrnehmen - sein Anteil am Verhalten /Vizuálne vnímanie - jeho podiel v regulácii správania/. Vyšla v roku 1970. Táto práca mala tiež výjsť v oveľa väčšom rozsahu aj v slovenčine a mala byť akýmsi základným zhrnúcim dielom o vnímaní. Potom keď sme už začali rozmýšľať o pamäti, povedali sme si, že počkáme s týmto vydaním, kým sa neozrejmia niektoré aspekty pamäti. Medzitým vyjde už prvá publikácia o pamäti, ktorá by sa mala objaviť už tohto roku /Dr.Šípoš/. Bude to vlastne udalosť v základnom výskume, pretože napísať pôvodnú prácu na základe empirických experimentálnych údajov, aby čo odstavec to nové zistenie, znamená desať rokov experimentálnej práce.

becnenia, pretože praktickí psychológovia musia dostávať poznatky určitým spôsobom spracované...

Dr.KOVÁČ: Máte pravdu. Ale ak dovolíte jeden taký "karcírsky" názor. To čo bezprostredne žiada prax, neodborná prax, od základného výskumu, to už v základnom výskume nie je už dávno aktuálne, to my už dávno vieme. Základný výskum svoje novinky tvorí z chýbajúcich miest v systéme a priznám sa aj z náhod. Všetky nové smery výskumu boli vedľajšie produkty, alebo lepšie povedané zle postavené experimenty, v ktorých sa nekontrolovali určité podmienky. Tak sa mi podarilo objaviť napríklad faktor viacjazyčnosti, alebo faktor laterálnej preferencie. To sú veci, ktoré som nikdy nechcel robiť, a ktoré sa mi v experimente objavili náhodne.

OTÁZKA: Ak sa vrátíme k našej téme rozhovoru. Pôvodne začal ústav pracovať na problémoch z oblasti všeobecnej psychológie... resp. problematike poznávania. Postupne sa jeho záber rozšíril až po experimentálnu psychológiu osobnosti. Najmä tá posledná oblasť je relatívne nová a vo svete málo rozpracovávaná. V jednom článku, ktorý som nedávno čítal, ste vymedzili tri základné prístupy ku skúmaniu osobnosti: fenomenologický, psychometrický a experimentálny, ktoré ste dosť striktné od seba oddelili. Nazdávam sa, že toto oddeľovanie nie je celkom možné, pretože pre vedecký pokrok a platí to pre oblasť psychológie osobnosti zvlášť, je veľmi dôležitá integrácia faktov, metód, prístupov a pod. To iba na okraj. Teraz otázka. Sú perspektívy, ak prejdeme z minulosti do budúcnosti, rozšíriť experimentálnu metodologiu ešte o ďalšie oblasti?

Dr.KOVÁČ: Napriek tomu, že náš ústav má dobrú perspektívu ďalšieho kvantitatívneho i kvalitatívneho rozvoja, nerátame s ďalším rozšírením výskumného záberu. Skôr naopak myslím si, že je potrebná väčšia intenzita ako extenzita.

OTÁZKA: Napriek tomu ukazuje sa - najmä z hľadiska spoločenskej objednávky - ako keby v základnom výskume chýbal sociálnopsychologický pohľad. To znamená experimentálne skúmanie tých činiteľov, ktoré tvoria v hierarchickom pohľade najsilnejšie a najkomplexnejšie podmienky utvárania osobnosti človeka. Myslím si, že experimentálna sociálna psychológia by bola vyvažujúcim prostriedkom vzhľadom na iné prístupy - napríklad sociologizujúce.

Dr.KOVÁČ: Ak by vývoj bol priaznivý pre rozvoj psychológie - a ja verím, že bude - predstavoval by som si to takto. Ústav experimentálnej psychológie by mal naďalej ostatou zložkou, ktorá bude viac prispievať k poznatkovej základni psychologických vied. Disciplíny by sa ani nemali rozširovať. Už vzhľadom na doterajšiu tradíciu.

OTÁZKA: Aký je váš názor na zavádzanie psychológie do praxe, konkrétne v oblasti priemyslu?

Dr.KOVÁČ: Nemožno začať stavať psychologické pracovisko jedným človekom. Oveľa účinnejšie je mať v jednom priemyselnom podniku jednu solídne vybudovanú bunku, psychologickú jednotku, ako v desiatich podnikoch po jednom alebo v pätnástich nikoho. Jeden psychológ sa v podniku celkom stratí. Je odkázaný na istý morálny aj iný nátlak laickej verejnosti.

OTÁZKA: Keby ste mali porovnať váš Ústav s ústavom podobného profilujúceho charakteru, ktoré existujú na svete, ako by ste mohli hodnotiť výsledky vašej práce. Narážam na jednu myšlienku, ktorú som kde-si čítal, v ktorom sa hovorilo o vašom experimentálnom prístupe ako o "slovenskej experimentálnej škole".

Dr.KOVÁČ: Ja som toho názoru, že sa nemá a nedá porovnávať práca dvoch pracovísk, pretože všetko je jedinečné. A nemá sa porovnávať z dvoch dôvodov. Po prvé, druhých poznáme menej ako seba, už tu vzniká jedna "experimentálna chyba" a po druhé, že seba máme radšej. Ale pretože som už niekoľko rázy porušil svoje zásady, urobím to aj teraz. Ústavy tohto typu ako je náš sú len v socialistických krajinách, pretože profesionálne výskumné centrá v kapitalistických krajinách v takom komplexe ako predstavujú naše akadémie nie sú. To je všeobecne známe. V NSR je Institut Maxa Plancka, ktorý však nemá zďaleka toľko ústavov ako naša SAV. Napríklad vôbec nemá psychologický ústav. Brengelmanova skupina pôsobí v psychiatrickom inštitúte v Mníchove. Preto najlepšie sa môžeme porovnať len so socialistickými krajinami. Vzhľadom k nim môžeme povedať, že po prvé patríme k najstarším psychologickým ústavom. Najstarší je pravdepodobne psychologický ústav maďarskej akadémie vied, ktorý vznikol ešte pre II. svetovou vojnou. Jeho zameranie však nie je experimentálne. Potom je tu psychologický ústav rumunskej akadémie vied, ktorý vznikol približne v tom istom období ako náš ústav. Ale iné krajiny ako napríklad NDR nemá pri akadémii psychologický ústav, hoci má také osobnosti ako je prof.Klix. V Poľsku sa nedávno osamostatnila jedna

zložka na čele s prof.Obuchovskim v rámci filozoficko-sociologického ústavu. Pred dvoma rokmi bolo založené psychologické laboratórium v Bulharsku. 1.februára 1972 sa konštituoval psychologický ústav AV ZSSR.

Myslím, že to nebude vyzerat prehnané ak poviem, že vznik a existencia nášho ústavu pri Akadémii do istej miery zohral svoju pozitívnu úlohu pri vzniku psychologických ústavov v iných socialistických krajinách.

OTÁZKA: Máte na mysli tiež vplyv, ktoré zohrali konferencie podunajských krajín v Smoleniciach?

Dr.KOVÁČ: Áno.

OTÁZKA: Keby ste mali porovnávať váš ústav s ústavmi čisto experimentálneho charakteru, ktoré existujú vo svete?

Dr.KOVÁČ: Toto porovnanie je veľmi ťažké urobiť z jednoduchého dôvodu: ani jeden z akademických ústavov nie je profilujúco experimentálny. Samozrejme okrem toho najnovšieho, ktorý vedie prof.Lomov v Moskve. Čo sa týka iných inštitúcií, ktoré majú vo svojom názve zahrnutý "experimentálny" napr. v Innsbrucku je katedra experimentálnej psychológie, aj tieto majú odlišné zamerania.

Podľa môjho názoru výhodou nášho ústavu je to, že sa nezaobera len zaznamenávaním dát, čisto experimentálnym spôsobom, ale kombinujeme metódy experimentálne i neexperimentálne.

OTÁZKA: Studia psychologicka. Je to jediný viacjazyčný časopis, ktorý existuje v socialistických krajinách. Aké sú ďalšie perspektívy tohto časopisu?

Dr. KOVÁČ: Predtým, než tento časopis existoval som bol na jednom medzinárodnom podujatí, kde sa zišli psychológovia socialistických krajín, aby prediskutovali medzi iným aj otázku založenia medzinárodného časopisu. My sme mali už povolenie vydávať časopis. Napriek tomu som čakal, čo sa stane. Tri hodiny sa táto spoločnosť bavila a dohodli sa len na tom v akom jazyku budú rokovať. Ukázalo sa, že situácia nebola kompetenčne zrelá, aby nejaký štát prebral na seba vydávanie takého časopisu. Preto sme sa rozhodli postupovať inak. Začali sme v našom časopise publikovať aj cudzojazyčné články. O niekoľko rokov sme začali vychádzať len cudzojazyčne. A tak sa stal náš časopis medzinárodným fórom. Musím povedať, že *Studia psychologica* bol tým momentom, ktorý nám doslova otvoril dvere do sveta. A nielen nám, ale aj celej socialistickej psychológii. Keď som pred niekoľkými rokmi diskutoval s prof. Lomovom i inými kolegami zo socialistických krajín na túto tému, všetci jednoznačne zastávali stanovisko, že *Studia psychologica* robí marxistickej psychológii neoceniteľné služby. Prvý článok, ktorý bol u nás publikovaný, bol od prof. Lomova "Psychológia a teória odrazu". A tento článok, ktorý vyšiel po anglicky, sa teraz cituje po celom svete. Keby bol vyšiel v ruštine, možno by takú odozvu nebol zanechal.

OTÁZKA: Za krátke obdobie existencie *Studia psychologica* dosiahol tento časopis aj značnú svetovú popularitu. Mohli by ste uviesť nejaký konkrétny dôkaz?

Dr. KOVÁČ: Vo svete vychádza v súčasnosti osemsto až tisíc psychologických časopisov. Nový referátový časopis, ktorý vychádza vo švajčiarsku, ktorý robí rešerše z dvesto najdôležitejších časopisov. A *Studia psychologica* je medzi

nimi. Myslím, že je to dostatočný dôkaz, keď napríklad uvádzime, že nie sú tam ani Voprosy psychologii.

A aké sú perspektívy? V nasledujúcich rokoch nepredpokladám, žeby vo vydávaní *Studia psychologica* nastali nejaké zásadné zmeny. Podstatná zmena by mala nastať v tom, že by sa mala výrazne zlepšiť spolupráca so zahraničnými redaktormi, pretože zo zahraničia nedostávame vždy tie najkvalitnejšie príspevky a veľa razy je to dosť namáhavá technicko-organizačná práca. Druhá vec, ktorá nás v súčasnosti trápi sú očberateľa. Aj v tom sme podnikli určité kroky. Toho roku sme urobili nábor, ktorý zvýšil odtý o 20 %.

OTÁZKA: Spomínali ste zahraničných redaktorov. Ktorí sú to?

Dr. KOVÁČ: Zahraniční členovia redakčnej rady a zároveň zahraniční redaktori sú tí, ktorí boli na II. Podunajských dňoch v Smoleniciach. Je to predovšetkým akademik Lomov, ďalej prof. Klix a ďalší.

OTÁZKA: Keď ste hovorili o dobrých službách, ktoré robí váš časopis socialistickej psychológii vo svete, prišlo mi na um, že by sme potrebovali prinajmenej ešte jeden podobný časopis, ktorý by mohol mať trochu všeobecnejšie zameranie... Také čosi ako je v Poľsku - Polish Psychological Bulletin.

Dr. KOVÁČ: Ak sa na vydávanie časopisov pozeráme zo širšieho hľadiska, ukazuje sa, že tendencia je presne opačná: vydávanie časopisov bude sa integrovať a nie rozširovať. Súvisí s tým, že šírenie vedeckých informácií časopismi je veľmi neefektívne. Potom ak sa dívame na naše pomery, mali by sme už dnes uvažovať o lepších prostriedkoch výmeny infor-

informácií ako sú časopisy. Ja osobne vidím budúcnosť časopisov asi tak, že bude existovať málo časopisov, ktoré budú uverejňovať najzásadnejšie syntetizované informácie. Okrem toho bude existovať niekoľko referátových žurnálov, ktoré pokryjú fakticky celú psychologickú produkciu.

Ďakujem za rozhovor.

Zhovárал sa Ján Vopálenký

Elena Velasová

K PROBLEMATIKE

PROFESIONÁLNEJ ORIENTÁCIE A ADAPTÁCIE MLÁDEŽE +

Súčasná profesionálna štruktúra produktívneho obyvateľstva odzrkadľuje rozvoj materiálno-technickej základne spoločnosti. Podľa posledných komplexných údajov, ktoré sú spreď piatich rokov, robotníci v Československej socialistickej republike tvoria až 58,2 percenta produktívneho obyvateľstva, teda vyše polovice. Veľkú časť, a to 43,17 percenta tvoria robotníci do 30 rokov. Rozdiely medzi oboma republikami sú zanedbateľné - v ČSR tvorí robotnícka mládež z celkového počtu robotníkov 33,45 percenta a v SSR 36,6 percenta. Z hľadiska kvalifikačnej a vzdelanostnej úrovne je práve táto časť robotníckej triedy na vyššom stupni. V oboch republikách sú rozdiely v kvalifikačnej úrovni dievčat, ktorá zaostáva za kvalifikačnou úrovňou chlapcov, lebo časť dievčat po krátkom zaučení nastupuje priamo do pracovného pomeru.

Vzdelanie nie je samoučelné. Je prípravou na budúce povolanie, do ktorého budú mladí ľudia nastupovať v čase, keď do nášho života bude čoraz výraznejšie zasahovať vplyv vedy a technický pokrok. V nastupujúcej fáze vedeckotechnickej revolúcie sa popri rozvíjajúcej sa automatickej vý-

+ Príspevok, ktorý odznel na konferencii "Mladá generácia robotníckej triedy a sociálne plánovanie", Smolenice 4. - 5. december 1974

robnej technike udržiava ešte do značnej miery staršia technika, čo neraz spôsobuje protirečové tendencie aj v profesionálnej orientácii mládeže.

Pre tieto dôvody treba najmä robotnícku mládež dobre pripraviť na jej úlohu, aby bola politicky aj odborne rozhladená s vysoko vyvinutým zmyslom pre pokrokové javy v našej spoločnosti a životným záujmom ju ďalej rozvíjať.

I VOĽBA, PRÍPRAVA A ŠTART V POVOLANÍ

Vývoj profesionálnej orientácie mládeže prebieha v niekoľkých fázach. Prvou fázou je príprava na profesionálnu orientáciu v základných deväťročných školách a pôsobia tu aj faktory, ktoré ovplyvňujú voľbu povolania. Druhou fázou je pestovanie vzťahu k profesii, získavanie zručností a potrebných vedomostí počas prípravy na povolanie. Treťou, rovnako závažnou fázou je štart do práce, ktorý svojou jedinečnosťou v živote človeka môže tiež ovplyvniť profesionálnu orientáciu a adaptáciu mládeže.

PRÍPRAVA NA PROFESIONÁLNU ORIENTÁCIU

Československý výskumný ústav práce v jednej z výskumných úloh sledoval vplyv jednotlivých činiteľov na mládež pri voľbe jej budúceho povolania a skúmal, do akéj miery sa jej darí realizovať svoje zámery. Podľa výsledkov tohto výskumu malo záujem študovať ďalej na stredných školách, ktoré sa končia maturitou, 76 percent žiakov 9. tried ZDŠ a do učilíšť chcelo ísť 17 percent žiakov. Tieto zámery sa žiakom uskutočnili takto: študovať išlo 54,6 percent, čo

je viac než celoslovenský priemer - 35,8 percenta - a do učebného pomeru išlo 35,4 percenta. O tom, že záujem o stredné školy s maturitou bol väčší ako reálne možnosti, svedčí skutočnosť, že dnes sa v ČSSR po skončení povinnej školskej dochádzky ďalej vzdeláva 90 percent mládeže: 50 - 60 percent dorastu prechádza učebným pomerom, 15 - 20 percent strednými školami, približne 14 - 15 percent navštevuje gymnáziá. Pravda, ešte približne 7 - 10 percent odchádza po skončení základnej deväťročnej školy priamo do pracovného pomeru.

Z faktorov, ktoré vplyvajú na prvú smerovaciú voľbu mládeže v pätnástich rokoch poukážeme aspoň na tie najvýznamnejšie, pričom však nebudeme strácať zo zreteľa cieľ, ktorý sledujeme, a to posúdenie vzájomného vzťahu medzi spoločenskou dôležitosťou povolania a pripravenosťou mládeže na splnenie tejto požiadavky.

Značný vplyv na voľbu povolania má lokalita školy. Platí to najmä pre mládež na vidieku a v menších mestách, kde výber školy a tým aj povolania determinuje možnosť učiť sa na takej škole, aká tam existuje. V našom výskume sme sledovali tento vplyv v troch lokalitách, ktoré sa od seba líšili veľkosťou obyvateľov, ako aj úrovňou ekonomického rozvoja, a to v Bratislave, v Košiciach a v Púchove. Jednotlivé lokality tiež reprezentuje rozdielna sociálna štruktúra. V Púchove, ktorý mal do industrializácie Slovenska charakter poľnohospodárskej oblasti, sú otcovia detí zo skúmaného súboru vo väčšej miere nekvalifikovanými robotníkmi. V Bratislave je to zasa naopak, tu má najvyššie percento otcov vysokoškolské vzdelanie. Ako vidíme, rozdiely v sociálnom zložení otcov sa v našom súbore podstatne odlišovali a táto odlišnosť bola štatisticky významná.

Teraz si všimnime, aký záujem majú deti v rôznych lokalitách a rôzneho sociálneho pôvodu o ďalšie štúdium. Tento rozdiel je zanedbateľný a pohybuje sa od 72 percent po 82 percent. Z toho vyplýva veľmi závažný poznatok, že určité percento v 15-tich rokoch, priemerne 76 percent, bez ohľadu na to, o akú lokalitu ide a aký má sociálny pôvod, má záujem pokračovať v ďalšom štúdiu a získať maturitu. To však platí len pre prvú smerovaciu voľbu a netýka sa záujmu maturantov pokračovať v štúdiu na vysokej škole. Pravda, realizácia zámerov je už vždy ťažšia a vplýva na ňu viac činiteľov. Naše výsledky, zhodne s inými podobnými výskumami potvrdzujú, že čím je menšie mesto, tým menej detí sa dostáva na ďalšie štúdiá. Mládež vo väčších mestách má možnosť vybrať si z viacerých škôl a tým aj väčšiu šancu, že sa jej aspirácie pri voľbe povolania uskutočnia vo väčšej miere, než jej rovesníkom v menších mestách. V Bratislave sa 16 percentám žiakom pri prvej smerovacej voľbe v päťnástich rokoch nesplnili ich zámery, v Košiciach 23 percentám a v Púchove až 40 percentám žiakov.

V procese prípravy a pri samotnej voľbe povolania hrá veľkú úlohu rodina. Jednak nepriamo, výchovným vplyvom, prostredím, ale aj priamym usmerňovaním a zásahmi po ukončení ZŠ. Je to pochopiteľné. Rodičia majú prirodzene záujem čo najlepšie zabezpečiť svoje deti a vybrať im primerané povolanie. Vplyv rodiny pri prvej smerovacej voľbe povolania je výrazný už aj vzhľadom na vek žiakov, ktorí končia základnú deväťročnú školu a neraz ešte nemajú jednoznačne vyhranené záujmy. Tento vplyv rodiny nemožno zľahčovať, no na druhej strane treba náležite doceniť fakt, že jedným z najdôležitejších nástrojov, ako prostredníctvom

rodiny usmerňovať profesionálnu orientáciu mládeže, sú primerane špecifikované informácie o povolaniach.

V našom výskume sme sledovali desať informálnych zdrojov a ich vplyv pri voľbe povolania. Možno ich rozdeliť na formálne zdroje informácií a na neformálne alebo sociálne zdroje informácií. Výskum potvrdil, že doteraz prevládajú neformálne informácie, ktoré vo väčšej miere determinujú postoje mládeže pri jej profesionálnej orientácii. Poradie je takéto: profesori, priatelia, televízia, rodičia a informačné materiály o ďalších možnostiach štúdia. Chlapci siahajú po formálnych zdrojoch informácií častejšie ako dievčatá. Sledovali sme tiež, aké nedostatky vidí mládež v obsahovej stránke informácií. Ich pripomienky sa týkali najmä toho, že nehovoria presne, ako možno dosiahnuť kvalifikáciu pre jednotlivé profesie a kde sa dá takéto kvalifikácia získať, chceli by viac vedieť o štruktúre a náplni práce v jednotlivých povolaniach, o vývoji a perspektívach povolania, ktoré si zvolili.

Spomínaný výskum o voľbe povolania 15-ročnej mládeže potvrdil, že mládež na Slovensku inklinuje predovšetkým k technickým povolaniam. Prvých desať povolaní zo sedemdesiatpäť, ktoré sme sledovali v našom rebríčku povolaní, má zväčša charakter technických povolaní. Rebríček desiatich najpríťažlivejších povolaní je takýto: letec, učiteľ telocviku, námorník, elektrotechnický inžinier, stavebný inžinier, elektrotechnik, rádiotechnik, elektromechanik, lekár, chemický inžinier. Prvé tri miesta v rebríčku sú síce poplatné romantike pätnásťročných, avšak príznačné je, že z technických povolaní prevládajú ako príťažlivé predovšetkým povolania z oblasti elektrotechniky. Atraktivnosť robotníckych

povolání, ako ich vidí mládež a ktoré si vyžadujú vyučenie, vcelku zodpovedá danému stupňu rozvoja našej spoločnosti. Na prvé miesto sa dostalo povolanie charakterizované všeobecnejšie: robotník v chemickom priemysle, na druhom mieste sústružník, fyzický pracovník riečnej plavby, zámočník. Počet priaznivých výberov, ktoré 15-ročná mládež udelila jednotlivým robotníckym povolaniam, je taký vysoký, že by mohli zodpovedať aj skutočnej voľbe. Okrem už spomínaných patria sem i také povolania, ako tlačiar, hutník, baník, zvérač, ako i krajčírka.

Sledovali sme tiež, ktoré povolania sú pre pätnásťročných nepríťažlivé. Ako menej atraktívna sa stále javí práca v niektorých odvetviach poľnohospodárstva a v stavebníctve. Napríklad zo skupiny povolání, ktoré súvisia s prácou v prírode sa na prvé tri miesta dostali povolania lesník, záhradník a lesný robotník a až ďalšie miesta zaujímajú roľnícke povolania, z ktorých agronóm a traktorista, ako nové povolania v tomto odvetví, sú viac atraktívne ako tradičné roľnícke povolanie bez špecializácie. To vyjadruje aj skutočný trend v tomto odvetví, ktorý súvisí s mechanizáciou a uplatňovaním vedeckých poznatkov vo výrobe. Zo 75 povolání, ktoré sme sledovali, práve povolania z tejto oblasti získali najnižší stupeň atraktívnosti. Napríklad 68. miesto získal montér prefabrikátov v stavebníctve, 70. miesto maliar izieb, 71. miesto tesár, 73. miesto poľnohospodársky robotník.

Táto skutočnosť vnucuje otázku, či spoločnosť, keďže pozná negatívne dôsledky zle uskutočnenej smerovacej voľby, môže cielavedome vedenou výchovno-osvetovou činnosťou zmeniť názor mládeže končiacej ZDŠ na niektoré tieto povolania.

V spomínanom výskume sme si všimli, o ktorých povolaniach nemá mládež žiadnu predstavu a sú to pre ňu vlastne neznáme povolania. Napríklad 35 percent žiakov základnej školy nemalo nijakú predstavu a vedomosti o povolání montér prefabrikátov v stavebníctve, 31 percent o povolání tkáč, 22 percent žiakov posledných ročníkov ZDŠ nemalo predstavu o povolání tesár a veterinár. Dokonca 18 percent žiakov nevedelo nič o takých frekventovaných povolaniach, ako sú sústružník, tlačiar, zvérač, agronóm. Výskum potvrdil, že mládež mnohé povolania nepozná, že nepozná ich konkrétnu náplň. Ide pritom aj o také povolania, ktoré nemajú tendenciu zániku, ale naopak, narastá ich spoločenská potrebnosť. Týmto povolaniam treba venovať väčšiu pozornosť a oboznámať žiakov s konkrétnym obsahom týchto povolání.

Spoločnosť môže a musí, ak chce dobre fungovať, riešiť otázky neatraktívnosti niektorých spoločensky dôležitých povolání jednak vytváraním podnetov, ktoré by vyvažovali nízku spoločenskú prestíž jednotlivých povolání, ktorá je výrazom určitého subjektívno-objektívneho trendu na istom stupni vývinu spoločnosti a jednak využitím všetkých moderných prostriedkov informácií v tom najširšom slova zmysle. Okrem toho treba vybudovať strediská školskej a profesionalnej orientácie mládeže a zveriť ich do rúk odborníkom.

PRÍPRAVA NA POVOLANIE

Po skončení povinnej školskej dochádzky, keď sa už žiaci rozhodli pre budúce povolanie, ešte nemožno profesionálnu orientáciu mládeže považovať za ukončenú. Pri učnovej mládeži sa ako veľmi dôležité v tejto oblasti javí ob-

dobie štúdia v učňovskej škole. Voľba povolania je vždy spojená s nádejami a očakávaniami, ktoré sa pri oboznámení s konkrétnym obsahom učiva a presnejšou predstavou o budúcom povolani môžu zmeniť. V našom výskume 39 percent žiakov nevedelo zhodnotiť, či ich rozhodnutie pri voľbe povolania, na ktoré sa pripravovali, bolo správne. Zásadne diferencujúcim činiteľom pri postojoch učňov k povolaniu, pre ktoré sa pripravujú je, či si ho zvolili zo záujmu. U tých učňov, ktorí si slobodne a zo záujmu zvolili povolanie, sa profesionálna orientácia upevňuje. Ak si povolanie vyberali pod tlakom určitých okolností, je aj ich vzťah k učebnému pomeru negatívnejší a profesionálna príprava počas učenia prebieha neuspokojivo.

Z viacerých výskumov, uskutočnených v našej republike vysvitá, že medzi učňovskou mládežou sa prejavuje tendencia zhoršovania postojov k profesii a je najmarkantnejšia v treťom roku učebného pomeru. Negatívne postoje k budúce- mu povolaniu zapríčiňujú technologické a organizačné problémy pracoviska, majster a vo všeobecnosti tu badať negatívnejší postoj k práci a učebnému odboru. Napríklad v sociologickom výskume v závode Slévárny, ktorý robila organizácia SZM pri ČKD Praha, je rozdiel v hodnotení medzi prvým a tretím ročníkom učenia takýto: V prvom ročníku vyjadruje spokojnosť s učebným odborom 24,6 percenta učňov a v treťom ročníku už len 14 percent. Negatívny vzťah k učebnému odboru vyjadrilo v prvom ročníku len 4,3 percenta učňov a v treťom ročníku až 18,2 percenta. Príčiny tejto zmeny sa dajú vysvetliť najmä tým, že učňovská mládež lepšie pozná svoju budúcu prácu, lebo sa častejšie stretáva s realitou podniku počas praktickej výučby a ľahšie môže konfrontovať svoje predstavy so skutočnosťou.

No treba si všimnúť i ďalší fakt, pre ktorý učni neobstoja v učebnom pomere. Je to nedostatok vedomostí zo základnej školy. Podľa výskumov Ivana Švandu z Výskumného ústavu osvetly a školstva v Prahe je takýchto učňov až 33 percent. Pri tejto skupine učňov ide skôr o zlý vzťah ba až odpor k intelektuálnej práci, k učeniu. O tom svedčí i to, že 97 percent učňov, ktorí ako dôvod odchodu uvádzali nezáujem o učebný odbor, nastúpilo hneď do pracovného pomeru v odbore, pre ktorý sa pripravovali. Pre zlý prospech odchádzali väčšinou učni s neukončeným základným vzdelaním, 75 percent z nich malo i veľmi zlý prospech v odbornom výcviku.

Mládež medzi 15. - 18. rokom sa musí adaptovať na spoločenské a mravné vzory a normy konania, platné pre každého člena spoločnosti. Ak táto adaptácia prebieha vo zvlášť obťažných podmienkach, má prirodzene tiež závažné negatívne dôsledky. V našich podmienkach by bolo treba pozornejšie si všímať, ako sa najmä medzi učňovskou mládežou vytvára vzťah k budúce- mu povolaniu, sledovať, čo na utváranie tohto vzťahu pôsobí rušivo a odstraňovať príčiny, aby mladí ľudia končili učňovské školy s dobrým vzťahom k svojmu budúce- mu povolaniu. Takíto mladí ľudia sa lepšie adaptujú na pracovisko, k svojej práci majú dobrý vzťah a majú z nej pocit vnútorného uspokojenia.

ŠTART V POVOLANÍ

Štart v povolani a v práci nemožno porovnať so žiadnym iným obdobím v živote. V rôznych povolaniach trvá rôzne dlho, ale vo všeobecnosti sa celý prvý rok v zamestnaní považuje za obdobie štartu. Prvý rok je zatažkávacou

skúškou správnosti profesionálnej orientácie, ako aj adaptácie na nové pracovné prostredie, na novú sociálnu rolu, kedy dochádza bezprostredne k overeniu vlastných predstáv so skutočnosťou. Spoločenská pozícia mladého človeka, ktorý sa doteraz zúčastňoval spoločenského života len v rodine a v rovesníckej priateľskej skupine, sa razom podstatne zmení. Nemožno si nevšimnúť aj ďalší závažný moment, ktorý nastáva pri vstupe do práce a to je ekonomické osamostatnenie sa mladého človeka.

Štart do zamestnania môže mať za určitých okolností negatívne dôsledky, najmä keď sa nespĺnia očakávania, ktoré mládež pred vstupom do zamestnania mala. Dôsledkom už spomínaného zhoršovania postoja mladých učňov k budúcej práci v poslednom ročníku učenia je, že pre nespokojnosť so svojím budúcim pracoviskom a prácou odchádzajú hneď po vyučení a hľadajú si zamestnanie bližšie svojim predstavám. Napríklad vo výskumnej práci J. Pichňu o fluktuácii pracovníkov v Žiari nad Hronom sa uvádza, že zo žiakov celého jedného ročníka, ktorí opustili učňovskú školu, len jeden vyučenec ostal pracovať v závode, v ktorom sa vyučil. Aj ďalšie výskumy potvrdzujú, že mnoho učňov, ktorí sa z rôznych príčin neidentifikovali s povoláním alebo so závodom, v ktorom sa vyučili, tiež odchádza hneď po vyučení.

K zmenám v postojoch k práci a k povolaniu medzi vyučenými mladými robotníkmi musíme pristupovať diferencovane.

Postoj chlapcov k povolaniu v prvom roku práce v podniku silne determinuje blízky odchod na vojenskú základnú službu. Obdobie od nástupu do práce po odchod na vojenskú

základnú službu nie je také dlhé, aby adaptácia na prácu prebiehala optimálne. Podľa výsledkov výskumu až 50 percent chlapcov pri výkone vojenskej základnej služby zmení povolanie a čiastočne aj znehodnotia získanú kvalifikáciu. Základná vojenská služba na druhej strane pôsobí tiež pozitívne a to tým, že vyvoláva túžbu po zvyšovaní kvalifikácie, prebúdza technické záujmy a snahu pracovať so strojmi na vysokej technickej úrovni.

Dievčatá pre svoju vyššiu mentálnu vyspelosť, do istej miery aj pre určitý spôsob rezignácie, ale aj preto, že ich neočakávajú objektívne prekážky ako chlapcov, sa rýchlejšie prispôbia pracovnému prostrediu. Pre ženy je životným medzníkom založenie rodiny a hlavne materstvo, čo tiež často znamená podstatnú zmenu profesionálnej orientácie. Tu však treba, rovnako ako u chlapcov, diferencovať. Vyučené dievčatá často odmietajú vrátiť sa do podniku pre nevyhovujúce pracovné podmienky, ktoré po narodení dieťaťa pociťujú vo zvýšenej miere. Požiadavky mladých žien sa ďalej týkajú úpravy pracovného času alebo jeho skrátenia a podobne.

L I T E R A T Ú R A

- Cipro, M.: Demokratizácia stredného vzdelania. Život strany, 1974, 1975.
- Klímová, M.: Školní a profesionální poradenství. Ministerstvo pre mládež a telesnú výchovu ČSR, Praha 1969, str. 99.
- Pašiak, J. - Veľasová, E.: Vzťah mládeže k povolaniu. Záverečná správa. Československý výskumný ústav práce, Bratislava 1969, str. 208.
- Pavlík, O.: Vedeckotechnická revolúcia a výchova. Bratislava 1973, str. 81.
- Szewczuk, W.: Start zawodowy. In: Pierwsze kroki w zakładzie. Varšava 1966, str. 96.
- Vekové zloženie pracovníkov podľa kategórii k 31.5.1968. Federálny štatistický úrad. Československá štatistika, skupina B. Praha 1969.
- Herstus, V.: Problematika fluktuácie mládeže do 30 let se zvláštním zřetelom na fluktuaci vyučených dělníků a mladých odborníků. Sekundární analýza. Pardubice 1974, str.140.

NOVÉ PSYCHOLOGICKÉ PRACOVISKO V KOŠICIACH

V záujme rozšírenia vedeckovýskumnej základne na východnom Slovensku bol rozhodnutím Predsedníctva Slovenskej akadémie vied zo dňa 3.9.1974 vytvorený v Košiciach Spoločenskovedný ústav SAV.

Ústav má tieto oddelenia:

1. oddelenie historicko-filologické,
2. oddelenie sociológie,
3. oddelenie sociálnej psychológie.

Začlenenie oddelenia sociálnej psychológie v rámci uvedenej ústavu znamená, že k existujúcim siedmim psychologickým pracoviskám v Košiciach /ktorými sú: Katedra psychológie Filozofickej fakulty UPJŠ, Krajská psychologická výchovná klinika a stredisko pre voľbu povolania, Oddelenie klinickej psychológie pri Psychiatrickej klinike FN, Odbor psychológie, sociológie a fyziológie práce n.p.VSŽ, Krajská predmanželská a manželská poradňa, Mestská predmanželská a manželská poradňa a Okresná psychologická výchovná poradňa a poradňa pre voľbu povolania pre okres Košicevidiek /pribudlo už ôsme pracovisko. Významnejšou skutočnosťou je však to, že vzhľadom na odborné zameranie - sociálnu psychológiu - predstavuje toto oddelenie prvé pracovisko tohto druhu na pôde Slovenskej akadémie vied.

Čo podnietilo zriadenie SVÚ SAV v Košiciach a aké sú pracovné zámery ústavu ako celku a oddelenia sociálnej psychológie?

Socialistická výstavba našej vlasti priniesla veľké zmeny v rozvoji všetkých stránok života spoločnosti. Cieľa-

vedomý rozvoj priemyslu a poľnohospodárstva umožnil mohutný rast životnej úrovne a všestranný kultúrny rozvoj všetkých vrstiev obyvateľstva. To sa prejavuje najmä na východnom Slovensku, ktoré sa vďaka cieľavedomej politike KSČ zmenilo za necelé tri desaťročia z najzaostalejšej oblasti s nerozvinutým hospodárstvom na oblasť rozvinutého moderného priemyslu a poľnohospodárskej veľkovýroby.

Tento hospodársky rozvoj nie je však vo všeobecnosti doprevádzaný primeranými zmenami v myslení ľudí a v ich postojoch, čo sa prejavuje ako nie celkom zanedbateľná prekážka ďalšieho všestranného a rýchleho rozvoja. Medzi ľuďmi pôsobia ešte stále staré schémy vlastníckeho myslenia a pretrvávajú náboženské a národnostné predsudky.

Tieto a ďalšie momenty do určitej miery ovplyvňujú a spomaľujú formovanie nových socialistických vzťahov ľudí v priemyselných a poľnohospodárskych podnikoch, školách, mestách a dedinách a pod. V záujme urýchleného odstránenia spomínaných negatívnych spoločenských javov a vplyvov a v záujme upevňovania socialistického spôsobu myslenia a konania je nutné skúmať a odhaľovať činitele, ktoré pôsobia stimulačne pri výchove socialistického človeka, ako aj činitele, ktoré pôsobia redardačne.

Z uvedeného vyplýva, že Spoločenskovedný ústav SAV v Košiciach sa bude v hlavnom smere svojej činnosti zameriavať na výskum sociálno-ekonomických a ideologických procesov, doprevádzajúcich socialistickú industrializáciu, združstevňovanie, kultúrnu revolúciu a celkový rozvoj socialistickej spoločnosti v zložitých podmienkach existencie určitých prežitkov minulosti vo vedomí ľudí a s prihliadnutím na nástup vedeckotechnickej revolúcie. Ústav

sa zameria najmä na výskum formovania novej robotníckej triedy, družstevného poľníctva, socialistickej inteligencie, na výchovu človeka v podmienkach východného Slovenska. Výsledky takto orientovaného výskumu budú pomáhať straníckym a štátnym orgánom v ich riadiacej činnosti.

To je pravda len tézovitá a neúplná charakteristika ústavu ako celku, jeho poslania a úloh, ktoré má plniť. Aj činnosť oddelenia sociálnej psychológie bude vychádzať najmä zo špecifických podmienok východného Slovenska, z toho, že zmeny v hospodárskom živote, premena poľnohospodárskych oblastí na priemyselné, pôsobenie vedeckotechnického pokroku, zmeny v životnej úrovni ľudí kladú vysoké nároky na rýchlu a adekvátnu začlenenosť každého jednotlivca do aktívneho a progresívneho spoločenského diania; z toho, že je potrebné sledovať odraz hospodárskych zmien vo vedomí ľudí, poznať toto vedomie, aby mohlo byť formované v optimálnych reláciách osobnosti a spoločnosti. Oddelenie sa zameria na štúdium sociálnych faktorov utvárania psychiky človeka a vývoja psychiky ľudskej osobnosti socialistickej spoločnosti, s dôrazom na utváranie vedeckého svetového názoru, socialistickej etiky a socialistického uvedomenia vôbec. V najširšom zmysle pôjde v rámci činnosti oddelenia sociálnej psychológie o skúmanie procesov socializácie a adaptácie človeka novým podmienkam a na základe poznania determinant týchto procesov o formulovanie záverov pre politickú, výchovnú a hospodársku prax.

Oddelenie v súčasnosti spracúva návrh koncepcie svojho perspektívneho výskumného zamerania a kádrového budovania, pričom - pokiaľ ide o výskum - má sa vylúčiť duplicita so súčasným alebo perspektívnym výskumným zameraním podobných pracovísk v SSR a ČSR.

Po stránke personálnej: oddelenie sociálnej psychológie SVÚ SAV má nateraz len jedného odborného pracovníka. V tomto roku prijme jedného vedeckého /alebo odborného/ pracovníka a na študijný pobyt môže prijať jedného absolventa štúdia psychológie. V nasledujúcich rokoch sa počítá s dobudovaním oddelenia a jeho ďalším rozširovaním.

Oddelenie sociálnej psychológie, ako nakoniec celý ústav, bude v začiatkoch málopočetný, ale očakáva sa, že jeho vedeckovýskumná kapacita sa umocní skúbením spoločenskovedného výskumu ďalších pracovísk na východnom Slovensku a jeho orientáciou na najpotrebnejšie poznatky z rozvoja našej spoločnosti v zmysle záverov Predsedníctva ÚV KSČ z mája 1974 o úlohách spoločenských vied u nás.

Oddelenie sociálnej psychológie SVÚ SAV verí, že sa stretne pri úsilí o realizáciu svojho poslania s plným pochopením, podporou a konkrétnymi formami pomoci a spolupráce zo strany ostatných psychologických pracovísk a to nielen vo Východoslovenskom kraji a na Slovensku, ale aj v celej ČSSR.

PhDr. Ján Bublín

10 rokov

VÝSKUMNÉHO ÚSTAVU DETSKEJ PSYCHOLÓGIE A PATOPSYCHOLÓGIE

V dňoch 29. - 30. októbra 1974 usporiadal v Trenčíne Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave z príležitosti osláv 10.výročia svojho založenia pracovnú konferenciu.

Založenie ústavu vyplynulo jednak zo širších spoločenských potrieb, jednak zo špecifických potrieb školského rezortu a napokon aj z potrieb ďalšieho rozvíjania a dobudovania oblasti psychologického výskumu v ČSSR. Ústav patrí medzi najväčšie výskumné pracoviská svojho druhu v Československu. V rôznych jeho oddeleniach pracuje vyše 60 odborných pracovníkov a technických pracovníkov z oblasti psychológie, antropológie, neurológie a štatistiky. Súčasťou pracoviska je i Odborové stredisko vedeckých informácií, ktoré vyhľadáva, zhromažďuje, spracúva a sprístupňuje pramene vedeckých informácií, pre pracovníkov ústavu ale aj pre širšiu verejnosť psychologickú a pedagogickú.

Ústav sa vo svojej doterajšej činnosti orientoval na aplikovaný výskum a v tomto duchu bola zameraná aj konferencia v Trenčíne, ktorej témou bol "Psychologický výskum dieťaťa a výchovno-vzdelávacia prax". Po úvodnom slove PhDr.K.Adamoviča, CSc. sa pri mikrofóne vystriedali zástupcovia rôznych inštitúcií /MŠ SSR, odboru školstva KNV, sesterských výskumných pracovísk v SSR i ČSR atď./, aby vo svojich prívetoch vyjadrili ocenenie desaťročnej činnosti pracovníkov výskumného ústavu a zaželali im mnoho

pracovních úspěchov i do budoucnosti.

Referáty, ktoré odznali na konferencii možno podľa ich charakteru rozdeliť do štyroch oblastí. Predovšetkým to boli referáty ideologicko-orientačného zamerania, autori ktorých sa snažili poukázať na úzku spätosť práce psychológa - výskumníka s problémami aktuálneho politického diania u nás; ďalšia časť príspevkov sa koncentrovala na teoretické otázky psychologického výskumu a problémy uvádzania výsledkov tohto výskumu do pedagogickej praxe; jednotlivým problémom psychológie dieťaťa bola venovaná pozornosť v ďalšej skupine referátov a konečne sme počuli prehľady o problémoch, ktoré riešili vo svojich výskumoch konkrétne pracovníci VÚDPaP-u.

Súhrnne možno povedať, že všetky odznené príspevky sa niesli v duchu hlavného referátu "Psychologický výskum a jeho poslanie pri zabezpečovaní úloh školskej politiky", ktorý predniesol riaditeľ ústavu PhDr.M.Pavlovkin,CSc. Zaoberal sa aktuálne spoločensky závažné problémy, ktorými sa zaoberali zasadania ÚV KSČ v rokoch 1972-74, formulujúce základné smernice pre činnosť celej našej spoločnosti v budúcom období. Vzhľadom na to, že v ďalšom procese sociálnych premien musí veda zohrať dôležitú úlohu, uložil XIV.zjazd KSČ československým vedcom vypracovať dlhodobé plány vedecko-technického rozvoja spoločnosti. Preto povinnosťou všetkých pracovníkov vo výskume je cielavedome rozvíjať vedu a techniku a podieľať sa tak na úsilí strany a spoločnosti pri riešení zásadných úloh "organického spájania vymožeností vedecko-technickej revolúcie s prednosťami socialistickej hospodárskej sústavy". Z tejto tézy vyplýva rad závažných otázok, na riešení ktorých sa

musí nutne podieľať okrem iného aj psychologický výskum. V súvislosti s vedecko-technickou revolúciou sa mení celá tvárnosť spoločenskej výroby, podmienky, charakter i obsah práce, čoho nevyhnutným dôsledkom sú aj zvyšujúce a meniace sa nároky na vzdelávanie, na jeho systémy a koncepcie. Dnes už vari nie je treba nikoho presviedčať o tom, že vzdelávanie sa nemôže končiť absolvovaním školy; sám život ukazuje, že stále dotváranie odborného a politicko-morálneho profilu sa postupne stáva celoživotnou potrebou každého člena spoločnosti. V súvislosti s tým sa vynára potreba prekonať zastaralý názor na učenie ako získavanie hotoých informácií sprostredkovaných učiteľom v škole; psychologické výskumy dokazujú, že produktívne myslenie sa prebúdzá iba v podmienkach problémovej situácie, t.j. pri učení ako riešení problému. Toto je jedna z oblastí, v ktorej pedagogické a psychologické výskumy môžu priniesť veľa cenných poznatkov pre výchovno-vzdelávací proces. Ku skvalitňovaniu úrovne tohoto procesu prispievajú ďalej aj výskumy intelektuálnych možností detí a mládeže, zamerané na odhaľovanie rezerv ich rozumového vývinu ako aj spôsobov využitia a uplatnenia týchto rezerv.

Záverom autor referátu podčiarkol dôležitosť konkrétnejšieho prístupu k vybudovaniu aj samotnej psychologickéj teórie, ktorá je nutným predpokladom pre zapojenie psychológie do riešenia praktických problémov.

Významnosť úlohy psychologickéj vedy na úseku zavádzania jej odborných služieb priamo do výchovno-vzdelávacej praxe zdôraznila vo svojom príspevku "Psychologický servis ako súčasť školského systému" aj Ľ.Mešedová. Ak psychológia má účinne a efektívne prispievať k posilňovaniu súčas-

ného trendu modernizácie výchovno-vzdelávacieho procesu, znamená to aj rozšírenie úloh a požiadaviek na psychologickú sieť v oveľa širšej miere, ako to bolo pôvodne štatutárne zakotvené pre príslušné odborné psychologické pracoviská. Bude preto treba intenzívnejšie sa zamerať vo výchovno-vzdelávacom procese na normálnu populáciu, na zefektívnenie výchovno-vzdelávacej činnosti, na optimalizáciu učenia, na hľadanie spôsobov najefektívnejšieho podávania učebnej látky, na individualizáciu vzdelávania, na maximálne využívanie a rozvíjanie mentálnej kapacity žiaka a pod. Psychologický servis je jednou z možností uplatnenia psychologických poznatkov vo výchovno-vyučovacom procese. Doc.dr.J.Hvozdič,CSc. potom načrtol "Možnosti a problémy priameho zásahu psychológa do pedagogického procesu socialistickej školy". Zdôraznil, že požiadavky dnešnej školy na žiaka sú príliš náročné, aby sa dali riešiť len pomocou empirie; aj jej formatívny vplyv po stránke motivačnej a postojovej má ešte dosť medzier. Je preto nevyhnutné, aby škola prestala manipulovať s dieťaťom ako s anonymným jedincom. Za túto požiadavku sa prihovára vo svojom príspevku "Aktuální otázky dlouhodobého sledování psychického vývoje" aj doc.dr.J.Švancara,CSc. Zaoberal sa metodologickými otázkami longitudinálnych výskumov, ich prednosťami, nedostatkami i prínosmi pre praktickú aplikáciu. V závere naznačil niektoré otvorené problémy a podnety pre psychologickú prax, kde sa okrem iného zasadzuje o individualizovaný prístup doplnený o hľadisko životnej histórie každého jednotlivého žiaka - teda o vývinovo správny prístup.

Jedným z pomocníkov pri zavádzaní poznatkov psycholo-

gickej vedy priamo do školskej praxe môže byť aj školský psychológ. O ňom a o jeho funkcii na škole hovoril dr.O. Blaškovič,CSc. Informoval o výskume týkajúcom sa úloh a efektívnosti fungovania školského psychológa na niekoľkých školách. Už teraz, v priebehu výskumu nemožno pochybovať o účinnosti a priaznivom vplyve práce psychológa priamo na škole, v úzkej spolupráci s pedagógmi a výchovnými pracovníkmi.

Ďalšiu skupinu príspevkov tvorili referáty pracovníkov VÚDPaP o výskumoch, prebiehajúcich alebo už ukončených. Ukazujú, že výskumný záber ústavu je skutočne široký, či už pokiaľ ide o problematiku, ktorú výskumne spracúvajú, alebo o jej riešenie na rôznych vekových úrovniach. Možno ich opäť rozdeliť do niekoľkých oblastí. Dva príspevky sa z dvoch rôznych hľadísk zamerali na učiteľa. O "Vzťahoch mládeže k učiteľom a ich regulácii vo výchovno-vzdelávacom procese" hovoril prof.A.Jurovský,DrSc., zatiaľ čo PhDr.J.Marko,CSc. referoval o "Postojoch odborných znalcov a pedagógov k problémom správania školských detí". Obaja autori pracujú už dlhšie v problematike socializačných procesov školských detí a mládeže z hľadiska sociálnej psychológie.

Pozoruhodné poznatky z hľadiska teoretického i praktického odzneli v referáte PhDr.D.Kováča,DrSc. "Problém laterálnej preferencie so zreteľom na detskú psychológiu a patopsychológiu", najmä z hľadiska mentálnej hygieny vo výchovno-vzdelávacom procese. Autor poukázal na mimoriadny význam laterálnej preferencie v pracovnej záťaži školských detí.

Činitele prostredia hrajú dôležitú úlohu vo vývine osobnosti s jej najrozličnejšími atribútmi. Zaoberali sa

nimi vo svojich príspevkoch PhDr.K.Adamovič, CSc. /Vplyv činiteľov prostredia na rozvoj intelektových schopností a na školskú úspešnosť u žiakov/ a T.Slovjaková, prom.psychológ /Školské prostredie ako činiteľ rozvoja schopností a výkonov žiakov/. Obe práce zhrňovali poznatky z výskumu intelektových schopností veľkého súboru žiakov škôl I. a II. cyklu /asi 19 000/ na celom Slovensku. Ako je všeobecne známe, rodinné prostredie je prvým a kontinuitne pôsobiacim prostredím, ktorého dôležitosť vo výchove nemožno bagatelizovať či dokonca ignorovať. Ukázala to aj výskumná práca PhDr.M.Krallovej "Význam vzťahov v rodine pre výchovu normálneho a pre úpravu správania narušeného dieťaťa". Tento príspevok je na hranici ďalšej oblasti skúmania, ktorej ťažiskom je dieťa nejakým spôsobom narušené. Významným aktualizujúcim aspektom problematiky normálneho a abnormálneho dieťaťa bol príspevok prof.PhDr.P.Konečného, DrSc., ktorý poukázal na súčasné trendy chápania a vymedzovania normy a abnormy. Na túto problematiku nadväzovali referáty z oblasti patopsychológie, kde práca kolektívu autorov S.Cinkovská, prom.psych. - E.Somorová, prom.psych. - MUDr.J. Glós - Z.Bojar, prom.psych., rozoberala "Neuropsychologické problémy u školských detí s ľahkou mozgovou dysfunkciou". PhDr.L.Košč, CSc. hovoril o "Neuropsychológii symbolických funkcií a práci s deťmi s poruchami učenia"; PhDr.L.Ličko načrtol "Psychologické problémy chorého dieťaťa na škole" a autori dr.I.Učeň, CSc. - P.Zvalo, prom.psych. podali prehľad niekoľkých výskumných prác z oblasti mentálnej retardácie pod súhrnným názvom "Mentálne retardovaní vo výchovno-vzdelávacom procese a možnosti ich reedukácie".

Ďalšia skupina výskumníkov koncentrovala svoj záujem

na predškolský vek a obdobie raného vývinu. Autorka E. Schmidtová, prom.psych. si už niekoľko rokov všíma výchovu dieťaťa raného veku v rodine i mimo nej. Na konferencii hovorila o "Psychologickom význame rodičovskej starostlivosti o 0 - 1 ročné dieťa" a zdôraznila dôležitosť poskytovania nielen materiálnej ale aj odbornej psychologickéj pomoci rodičom.

V.Diešková, prom.psych. sa výskumne zamerala na dieťa v starostlivosti materských škôl, konkrétne na skúmanie "Agresivity v správaní detí vo výchovných situáciách materskej školy", čo sa všeobecne považuje z hľadiska optimalizovania výchovných podmienok za veľmi závažný problém pri socializácii detí predškolského veku. Tak isto na deti tohoto veku bola orientovaná práca N.Šimkovej, prom,biol. a J.Miklovej, prom.psych. "Odolnosť voči fyziologickej záťaži a senzomotorická zručnosť u detí predškolského veku", ktorá je jednou zo skupiny prác so zámerom sledovať vývin pohybových schopností a psychickú úroveň detí ako predškolského tak i školského veku.

Ako vidno z posledne uvedenej i z niektorých iných prác, vo výskumnej činnosti pracovníkov ústavu možno pozorovať trend pristupovať k výskumným problémom z viacerých aspektov, z hľadísk odborníkov viacerých spoločensko-vedných disciplín; čoraz viacej sa pritom uplatňuje idea teamovej spolupráce ako progresívneho trendu v práci výskumníkov vôbec.

M. Takererová

18. MEDZINÁRODNÝ KONGRES APLIKOVANEJ PSYCHOLÓGIE

28. júla - 2. augusta 1974

Bezpochyby najväčšou udalosťou v medzinárodnom živote psychológov v minulom roku bol 18. medzinárodný kongres aplikovanej psychológie, ktorý sa konal v Montreale od 28. júla do 2. augusta. Kongres usporiadala Medzinárodná asociácia aplikovanej psychológie, ktorá združuje niekoľko tisíc členov na celom svete /iba v Montreale sa zišlo okolo 3 500 účastníkov/. Vzhľadom k tomu, že väčšina našich kolegov sa nemohla priamo zúčastniť na kongrese, chceli by sme ich aspoň tak informovať o referátoch, ktoré na jeho pôde odzneli, že uvedieme ich zoznam. S tým zámerom, že keby niekto mal záujem, môže si autorovi napísať. Náš zoznam sa obmedzuje na "communications papers", hoci by nebolo nezáujímavé uviesť aj výsledky práce štyroch komisií, tridsiatich ôsmich sympózií a sedemástich tematických sedení.

Zoznam príspevkov, ktoré odzneli na kongrese:

1. Ager, J.W., Werley, H.H. /Wayne State University, USA/
The use of Facet Analysis to Assess Family Planning Role Perceptions of Certain Health Professionals.
2. Allen, D.V., Shea, F.D. a Reichelt, P.A. /Wayne State University, USA/
Evaluation of Services
3. Amit, Z., Sutherland, E.A., Meade, R.G., Gross, Z., Gross, Y. a Duby, S. /Sir George Williams University, Montreal/

- The effect of progressive relaxation on blood pressure and pulse rate and its implication for systematic desensitization.
4. Annant, S.S. /University of Lethbridge, Alberta/
Caste Attitudes of College Students in India.
 5. Anthony, B.M. /Chicago State University, USA/
Options in the Measurement and Evaluation of Subcultural Populations.
 6. Arnkoff, Ms. Diane a Stewart, J. /Allan Memorial Institute, Montreal/
The Effectiveness of Modeling and Videotype Feedback on Personal Problem Solving.
 7. Arlin, P. /University of North-Carolina, USA/
Man the Problem-Finder.
 8. Arnold, W. /Der Universität Würzburg, Germany/
The problem of divorced families and the education of the children.
 9. Atkinson, J. /University of Michigan, USA/
Motivation and ability as interactive determinants of performance, culminative achievement, and each other.
 10. Badami, H.D. /Gujarat University, India/
Relationship between truancy among children attending public schools an some personality and environmental variables.
 11. Baffonn, A. /Faculté de Tunis/
Psychologie appliquée a l'étude; retards scolaires en Tunisie; les tests de Goodenough et de Prudhommeau
 12. Barik, H.C. a Swain, M. /Ontario Institute for studies in Education/
Bilingual education at the Grade 8 and 9 levels; A Canadian Experiment.
 13. Belle, O.S. /Canadian Penitentiary Service, Osborn Centre, Manitoba.
Deviance as Denial of Powerlessness.

33. Czira dr M. Szonyi, /Hungary/
L'autoréalisation féminine et ses reflets dans les fonctions diverses de la personnalité.
34. Daniel, J. /Institute of Experimental Psychology, Czechoslovakia.
Effect of training on psychophysiological functions in man under stress. Work and stress.
35. Davelaar, E. /University of Reading, England/
Language variables and their relationship to formal reasoning.
36. Davis, A.J. /University of California/
Preventive Intervention: Healing in West Africa. Treatment Dinard, J.P., Jacq, J. et Salla, -,,
37. Defayolle, M. /Ministere d'État chargé de la défense nationale, Lyon, France/
Étude d'une adaptation française /TCPP/ du groupe personality projective test de Cassel et Kahn.
38. Desjardins L. et Tamayo A. /Université de Moncton, New Brunswick/
Structures Axiologiques de Personnalité et Conceptualisation des Images Parentales et Divines.
39. De Waele, J.P., Van de Mosselaer, G. a de Schamphelre, D. /Vrije Universiteit, Brussel/
The Brussels automated MMPI interpretation.
40. Durojaïve, M.O.A. /Makerere University, Uganda/
The role of non-cognitive factors in school learning of Uganda secondary school pupils.
41. Ekowski, G. /Malmo, Sweden/
The improvement ideas of the blue-collar industrial worker.

42. Ekvall, G. /Malmo, Sweden/
The improvement ideas of the blue-collar industrial worker.
43. Ellenhorn, L.J. /The Claremont Colleges, California, USA/
The check and balance system and the mushroom theory of management.
44. Englehart, C. /New York, USA/
Validation of Quay's Checklist for the analysis of life history data.
45. Englesmann, F., Murphy, H.B.M., Tchong-Laroche, F.C. /Royal Victoria Hospital, Montreal/
Foster Homes for Mental Patients.
46. Feher, B. /San Diego, California, USA/
Evaluation of Sociotechnical system theory applied in the Naval shipboard system.
47. Filimon, L. /l'Institut Pedagogique de Bacau, Roumanie/
Considérations sur la pollution des instincts humains dans la société moderne.
48. Fine, B.J. /U.S. Army Research institute of Environmental Medicine/
Natick, Mass, U.S.A. Field-dependence-independence, Introversiion-Extroversiion and performance: Summary of a research approach.
49. Fineman, S.T. /Sheffield University, England/
Person-Environment interaction and the prediction of managerial performance and job satisfaction.
50. Forest, C. /Société Psy-Tech, Montréal, Canada/
A computerized personality test: Murray's need system factor analysed into a three level hierarchical model.
51. Forrest, K. /Sir George Williams University, Montréal, Canada/
Response to stimulus complexity versus stimulus meaning in schizophrenics.

14. Bennet, M. /University of Hong Kong./
Somme cultural factors in job choice and occupational aspiration.
15. Bergeron, J. a Landry, M. /Université de Montréal, Québec./
La fidélité, et la validité de l'adaptation française d'un questionnaire d'anxiété.
16. Bonneau, G. /Université Laval, Québec./
Le développement de la personnalité à l'époque de l'adolescence.
17. Boda, E. /Budapest, Hongrie/
L'importance de l'intelligence logique dans la tâche d'améliorer la "condition humaine".
18. Bouwen, R. /Wilsele, Belgium/
Anticipation and Realisation.
19. Brandstetter, H. a Schuler, H. /University of Augsburg, Germany/
Overcoming Halo and leniency. A new method of merit rating.
20. Brès, Y. /France/
L'Oedipe psychanalytique et l'Oedipe grec.
21. Butter, H.J. /Hull, Quebec/
A study of sensory perceptions in normal and hyperactive children and the effect of methylphenidate in varying levels of hyperactivity.
22. Campbell, S.B. a Finkelstein, J. /Montreal Children's Hospital, Quebec/
A comparison of mother-child interaction patterns in learning disabled and normal boys.
23. Canton-Dutari, A. /Panama/
The treatment of homosexuality: an attempt to a better understanding and treatment of active homosexual behaviour in the Republic of Panama.

24. Cardinet, J. a Tourneur, X. /Institut romand de recherches et de documentation pédagogiques, Suisse/
Une théorie des tests pédagogiques.
25. Chatterjee, A. /Indian Institute of Technology, Kharagpur, India/
Studies on Psychophysiological reactions to stress with special reference to arousal.
26. Chaubey, N.P. /University of Allahabad, India/
Influence of socio-economic status on level of aspiration and risktaking.
27. Chincholkar, R.S. /College of Education, Osmanabad, India/
A critical study of the attitudes and aptitudes of secondary teacher as a career in the state of Maharashtra.
28. Clarke, P.R.F. /Sheffield, England/
The Medical Model - Bogeyman of Straw.
29. Cook, S.W. /Institute of Behavioural Science, U. of Colorado, USA/
Some determinants of respect and liking in cooperating interracial groups.
30. Cooper, M.R. /Waltham Research Center, Mass. USA/
Participative decision making in organizations: Panacea or Cataclysm.
31. Crawford, J.L., Robinson, J.A., Carpentier, M.A. a Cranfill, J.II. /Walter Reed Army Medical Center, Washington, D.C., USA/
Evaluating the impact of an automated recordkeeping system in a mental health facility. Man and the Computer
32. Csank, J.Z., Zweig, J.P. a Bélanger, D. /St. Anne-de-Bellevue, Québec.
The effects of mass relocation on chronic medico-geriatric and psychogeriatric patients.

52. Frances, Pr.R. /Université de Paris, France/
L'enseignement programmé de la langue musicale.
53. Gardiner, H.W. /College of Saint Teresa, Winona, Minnesota, USA/
Man and psychology in the changing educational milieu of developing countries.
54. Gelfand, J.St. /University of the Witwatersrand, Johannesburg S. Africa/
Organizational climate and motivation - A systems view.
55. Garfield, Sol L. /Washington University, St.Louis, USA/
Common and Specific factors in psychotherapy.
56. Gersham, L. /Villanova University, USA/
Therapist trains mother to eliminate firesetting compulsion via contingency management.
57. Gerver, D. /University of Stirling, Scotland/
U.K.Simultaneous interpretation and human information processing.
58. Gerver, D., Lawson, J.S., Gerver, M.E. /University of Stirling, Scotland/
U.K.Judging the language of psychiatric patients.
59. Ginsberg, A.M. /l'Université PUCSP, Brazil/
The results of the semantic differential of Osgood.
60. Ghobrial, T.M. /Moscow University, USSR/
Motivational orientation in normal and pathological cases.
61. Grac, J. /Comenius University, Bratislava, ČSSR/
Money and the psychology of value, orientation of youth.

62. Helm, J. /Humboldt Universität, Berlin, Germany/
Conditions of self-exploration of patients in group psychotherapy.
63. Hendrickz, E. /University of Rhodesia, Salisbury, Rhodesia/
Some factors influencing the development of mathematical and scientific concepts and levels of reasoning at adolescence.
64. Hodoroaba, M.V. /Iassy, Moldavie, Roumanie/
L'ergothérapie dans l'orientation professionnelle des inaptes mentaux.
65. Hundal, P.S. /Amritsar, India/
Entrepreneurial motivation.
66. Iritani, T. /Tokai University, Kanagawa-ken, Japan/
An investigation of values and attitudes toward child rearing in contemporary Japan within a framework of cross-national perspective.
67. Jacobson, L.I., Bernal, G, Lopez, G.N., Anderson, C.L.
/University of Miami and University of Massachusetts, USA/
Les effets du modelage, du renforcement, et de la formation de conduite sur l'acquisition de langage des noirs, pré-écoliers, de familles pauvres.
68. Jain, S. /Cherry Hill, New Jersey, USA and Kay, Neil Rutgers University/
Comparison of group attitudes toward mental health programs.
69. Johns, C. /Sir George Williams University, Montreal, Canada/
Effects of informational order and frequency of applicant evaluation upon linear information processing competence in the employment interview.

70. Jones, H.G. /University of Leeds, England/
An experimental study of a "token economy" approach to the treatment of chronic psychiatric patients.
71. Jones, P.A. /Memorial University, Newfoundland, Canada/
Mediational behavior and linguistic development.
72. Joseph, E.G. /New York, USA/
The role of the social worker in a clinic, music and dance therapy program with mental retardates.
73. Joseph, J., Kane, Th.R., Tedeschi, J.T. /University of New York at Albany, USA/
Harm-doing behavior and perceived aggression.
74. Kanungo, R.M., Dauderis, H.J. /McGill University, Montreal, Canada/
Motivational orientation of Canadian francophone and anglophone managers.
75. Kaplan, H. /University Hospital, Saskatoon, Canada/
The Arthur adaptation of the letter international performance scale: its suitability tested for use with pre-school children in various countries.
76. Kaufman, H.G. /Polytechnic Institute of New York, Brooklyn, USA/
Individual differences, early work challenge and participation in continuing education.
77. Kaye, J.D. /University of Adelaide, Australia/
Involvement in group processes and interpersonal learning.
78. Kikuchi, A. /Fukushima University, Japan/
An application of Q-methodology in Japanese image research: A cross-cultural extension.

79. Kilcross, M.C. /Army Personnel Research Establishment, Farnborough, England/
A tailored testing system for selection and allocation in the British Army.
80. Klix, F. /Humboldt-University, Berlin, DDR/
Information offer, information processing and the measurement of mental load.
81. Kodama, H., Hayashi, C., Kondo, S. /Tokyo, Japan/
Aircraft noise: psychological effect and assessment.
82. Koh, S.D., Peterson, R.A. /Chicago, Illinois, USA/
Perceptual memory for numerosness in "nonpsychotic schizophrenics".
83. Kumar, S., /LAC-USC Medical Centre, Los Angeles, California, USA/
Non-verbal and psycholinguistic abilities in Children with sickle cell anemia.
84. Kusyszyn, S., Elliot, /Yor University, Toronto, Canada/
Arousal seeking, physical risk taking and personality.
85. Lachar, D. /Lafayette Clinic, Michigan, USA/
Automated personality assessment: Emerging issues.
86. Lafourcade, A. /Madrid, Spain/
Man meets man.
87. Langset, M. /Ministry of Church and Education, Oslo, Norway/
The frequency of positive poxoplasma dye test in children with physical and mental handicaps in Norway.
88. Laroche, J.L., Desblolles, M., Gutz, H. Genese de la perception de non-identité entre la mere et un étranger chez le nourrisson.

89. Lehr, Pr.Dr.U. /Universität Köln, Germany/
Women's problems associated with their reentry into labor force.
90. LaRusso, L. /Sir George Williams University, Montreal, Canada/
Sensitivity of schizophrenics to nonverbal cues.
91. L'Ecuyer, R. /Université de Sherbrooke, Sherbrooke, Québec, Canada/
Le concept de soi chez les enfants: modifications des perceptions centrales et secondaires chez les enfants âgés de trois ans à huit ans.
92. Lens, /University of Leuven, Leuven, Belgium/
Academic achievement in High School related to "intelligence" and motivation as measured in sixth and ninth grade.
93. Long, B.H., Henderson, E. /K.Goucher College, Maryland and University of Virginia, USA/
Self social constructs of adolescents in Barbados, the effects of social status.
94. LeNy, J.F. /Université de Paris, France/
Le rôle de la connaissance par l'élève de son propre savoir dans son activité d'apprentissage.
95. Lovegrove, M.M., Simkin, K.A.
Personality, motivation and early school leaving in Australian secondary school students.
96. Macfarlane, Iain B. /University of Stirling, Scotland, U.K./
People and transportation systems. - applied psychology and designing for the passenger.

97. Matos, L. /Copenhagen University, Denmark/
Cognitive and muscular state an explorative research with three therapeutic techniques.
98. Mauer, K.F. /Chamber of Mines of South Africa, Research Organization, Johannesburg, South Africa/
Human Factors in Mining Performance.
99. McCormick, E.J. /Marquardt, Lloyd D./
De Nisi, A. /Purdue University, Lafayette Indiana, USA/
The concept of job dimension and their applications.
100. McLeod, J. /University of Saskatchewan, Canada/
Comparative assessment of reading comprehension.
101. Menaker, J., Linton, T.E. /University of Illinois, Chicago, Illinois, USA/
The Romantic movement: Myths and realities in the educational setting.
102. Milutinovitch, Di Pietro, R.A., Rhue, J.A. /Temple University, Philadelphia, Pa. USA/
Comparative analysis of managerial attitudes and behavior.
103. Misra, R, Cleveland, Ohio, USA/
Drug addiction: problems and prospects.
104. Mongeau, Pr.J.C. /Université du Québec à Montréal, Montréal, Québec, Canada/
L'intégration scolaire et sociale de l'enfant exceptionnelle.
105. Mori, F. /Hokkaido University, Sapporo, Japan/
Comparison and categorization of motor-driver groups by any aptitude test.
106. Morval, D. /Université de Montréal, Montréal, Québec, Canada/
Le dessin de famille d'enfants privés de père.

107. Moscovici, F. /Escola Brasileira de Administração Pública, Rio de Janeiro, Brasil/
A study on satisfaction and dissatisfaction in sensitivity training.
108. Mpinda-Mukumbi Pr. /Université Nationale du Zaïre, Kinshasa, Zaïre/
Résultat d'une recherche de dimensions d'aptitudes et de connaissances acquises susceptibles de prédire le rendement de l'enseignant zaïrois de Kinshasa.
109. Natalicio, L., Natalicio D. /The University of Texas at El Paso. USA/
Initial sibilants and English noun pluralization in Native English and Native Spanish speaking six-year-old children.
110. Noelting, G., Cloutier R. /Université Laval, Québec, Canada/
Esquisse d'une didactique des fractions basées sur les mécanismes de développement de la notion de proportion chez l'enfant et l'adolescent.
111. Nowakowski, M. /Institute of Praxiology, Polish Academy of Science, Warsaw, Poland/
A model of a scientific career.
112. O'Brien, G.E. /Flinders University, South Australia and Harary, Frank. University of Michigan, USA/
Measurement of the interactive effects of leadership style and group structure upon group performance.
113. Ortar, G. /The Hebrew University, Jerusalem, Israel/
Raising Children's I.Q. through improvement of mother's speech.
114. Osborn, W. /Human Resources Research Organization, Fort Knox, Kentucky, USA/
Essential dimensions of Performance tests.

115. Patel, A.S. Maharaja Sayajirao /University of Baroda, India/
An investigation to study extent of anxiety as a function of achievement of high school pupils.
117. Pecjak, Vid. Pr. /University of Ljubljana, Yugoslavia/
The technique of renatalisation.
118. Pestonjee, D.M. /Banaras Hindu University, Varanasi, India/
Employees' morale and resistance to change.
119. Pestongee, D.M., Dwivedi, N. /Banaras Hindu University, India/
Financial incentives and job satisfaction.
120. Pimm, June B. /University of Miami, USA/
The relationship of I.Q. equivalency scores from the developmental profile and the results of standardized I.Q. tests on Spanish speaking children.
121. Piper, W.E., Debbane, E.G., Garant, J. /McGill University, Canada/
Outcome research for groups psychotherapy; Problems and progress of a first-year project.
122. Piret, Pr.R. Liège, Belgique.
La satisfaction professionnelle.
123. Pogrebin, M. /The Florida State University, Tallahassee, Florida, U.S./
Legal and Human Rights of mentally ill prisoners.
124. Poisson, Y. /Université du Québec à Chicoutimi, Québec, Canada/
Effets de conditions d'apprentissage décrites par Gagné et d'objectifs de comportement sur le rendement d'étudiants à un cours de mathématiques au secondaire IV.

125. Pung, E. /Tartu State University, U.S.S.R./
About the psycho-physiologic characteristics of human states.
126. Puzicha, K. /Am Steinacker, BRD/
Political behavior and political attitudes of soldiers in the forces of the FRG
127. Redwilowicz, R. /Warsaw, Poland/
Structure of the teaching contents and development of pupils thinking.
128. Reichelt, R.A., Werley, H. /Wayne State University, Detroit, Michigan, USA/
Sexual knowledge of teenagers: preliminary report.
129. Ruhe, J.A. /University of North Carolina at Charlotte, USA/
Attitudes and behaviors of black and white supervisors in problem solving groups.
130. Saftoiu, C., Russ, V. /Université de Bucarest, Hongrie/
L'influence des tensions et des traumatismes psychiques intervenus durant la grossesse, sur le développement neuro-psychique des enfants.
131. Salvendy, G. /Purdue University, USA/
A dynamic Model for the Selection of Industrial Operators.
132. Schiopu, U. /University de Budapest, Hongrie/
Suggestion et réputation de suggestibilité.
133. Shackleton, V.J., Klauss, R. /Ashridge Management College, England/
The life goals of high and low performance managers in 10 countries.
134. Shouksmith, G. /Massey University, New Zealand/
Planning for Retirement.

135. Siegman, A.W. /University of Maryland, Baltimore USA/
What Makes interviewees Talk or How effective are social reinforcers in facilitating interviewee productivity?
136. Siemski, S. /Warsaw, Poland/
General Problems of Psychological Diagnosis.
137. Sinha, D. /University of Allahabad, India/
Indian Personality and Motivation in the Context of Economic Development.
138. Sinha, Jai B.P. /A.N.S. Institute of Social Studies, Patna, India/
Need for an authoritative style of leadership in India.
139. Snyder, John F., Woodburn, T. /Southern Illinois University, USA/
Changing low-level functioning trainers into effective human relations trainers.
140. Snyder, John F., Ralph, K.M., and Irey, P.A. /Southern Illinois University, USA/
GO-OUT Crisis Intervention.
141. Starr, B.J., Greenberger, E. /Howard University, USA/
Some demographic correlates of psychosocial maturity in school children.
142. Stewart, J. /Allen Memorial Institute, Montreal/
The effectiveness of modeling and videotape feedback.
143. Stevens, B.C. /University of London, England/
144. Sydow, H. /Berlin, Germany/
Acquisition of structure in problem solving processes.
145. Tamerin, J.S. /Connecticut, USA/
Situational stress, affect arousal, and desire to drink, and drinking in alcoholics.

146. Timpe, P.Klaus /Humboldt University, Berlin/
Investigation of Cognitive Organisation in Symbols for Man-Machine-Systems.
147. Toljicic, I. /University of Ljubljana, Yugoslavia/
A Comparative Study of the Problems of Slovene and American Adolescents.
148. Tong, He-Koh /Illinois State Pediatric Institute, USA/
Cognitive-perceptual treatment of exceptional children.
149. Touzard, H. /Université de Montréal/
Étude expérimentale de l'influence du comportement du médiateur sur la performance de groupes de négociation.
150. Treuheit, L.J. /Berlin, Germany/
Systems Analysis of Applied Psychology in the World.
151. Van Gijsegem, H. /Centre d'Orientation, Montréal/
L'inceste pere-fille. Une étude exploratoire.
152. Van de Mosselaer, G. /Vrije Universiteit Brussels, Belgium/
The Brussels Automated MMPI Interpretation.
153. Van der Spuy, H.I.J., Barkusky, Z., Lavar, E., Frampton, G.R., Lison, S., Shamley, D.A.F., Ginger, S. /University of Cape Town, S.Africa/
Racial discrimination and Personality: The neurotic South Africans.
154. Van Naerseen, R.F. /Wilnis, Netherlands/
A psychometric model for an optimal system of examinations.

155. Ware, J.E., Snyder, M.K., Wright, W.R. /Southern Illinois University, USA/
Scales to measure consumer perceptions of medical care and other services. Construct Definitions and Preliminary Reliability and Validity Evidence.
156. Ware, J.E., Williams, R.G. /Southern Illinois University, USA/
The Effects of Amount of Material Covered and Lecturer Seductiveness on Ratings of Instructional Effectiveness.
157. Werley, H.H., /Wayne State University, USA/
Nurses' perceived satisfaction with abortion care provided to patients.
158. Wilkinson, Geo.R. /Brantford, Ontario/
Differentiated Interpersonal Intensity in Small Groups.
159. Willis, Sherry L. /Pennsylvania State University, USA/
Person Perception and Impression Formation in an Educational Setting.
160. Witzlack, G. /Institute for Educational Psychology, Berlin, Germany/
On the Theory and Practise of Diagnosing Ability to Start School in the DDR.
161. Wolfgang, Aaron, Sanchez-Craig, M. /University of Toronto, Ontario/
Locus of Control Optimism Toward the Future and Time Horizon among Mexican Male and Female Manual Workers and Executives.
162. Zak, Itai. /Tel-Aviv University, Israel/
Dimensions of Jewish-American and Arab-Israeli Identities.
163. Zamek-Gliszczyńska, K. /Polish Academy of Science, Warsaw, Poland/
New model of workers' motivation.

164. Ziemiński, Stefan. /Polish Academy of Sciences, Warsaw, Poland/
General Problems of Psychological Diagnosis.
165. Ziemska, M. /Warsaw University, Poland/
A new development of parental attitudes research questionnaire and its application to a study of emotional attitudes toward the child.
166. Zimmerman, M.W. /Kitwe, Zambia/
A selection of Manpower for the Zambian Mining Industry.
167. Zimpfer, David G. /University of Rochester, USA/
The Training of Paraprofessionals for guidance and psychological helping services.

INŽINIERSKA PSYCHOLÓGIA V ZSSR

Postrehy, skúsenosti a poznatky zo študijného pobytu
v Moskve a Leningrade

Dr. Július K u r u c, Katedra psychológie FF UK Bratislava

Počas svojho študijného pobytu v ZSSR som navštívil
tieto pracoviská:

Katedru psychológie práce a inžinierskej psychológie
/vedúci katedry prof. Zinčenko/, Fakulty psychológie Lomovovovej Moskovskej štátnej univerzity /Dekan fakulty akademik Leontiev/.

Katedru ergonómie a inžinierskej psychológie /vedúci katedry prof. Krylov/, Fakulty psychológie Leningradskej štátnej univerzity Ždanova.

Psychologický ústav Akadémie vied ZSSR v Moskve /Riaditeľ člen korešpondent, prof. Lomov/.

Ústav všeobecnej a pedagogickej psychológie akadémie pedagogických vied ZSSR v Moskve /riaditeľ - prof. Davidov/. Plánovaná stáž v tomto ústave sa pre moje onemocnenie v celom rozsahu neuskutočnila, preto dané pracovisko ani nebudem charakterizovať.

Oddelenie ergonómiky Všeľvázového vedecko-výskumného inštitútu technickej estetiky v Moskve /vedúci oddelenia prof. Zinčenko/ pri štátnom výbore vedy a techniky rady ministrov ZSSR.

Laboratórium psychofyziológie a profesionálneho výberu

všezväzového vedecko-výskumného inštitútu fyziológie a hygieny pri Ministerstve spojov a dráh /vedúci laboratória psychológ Nesessian/.

Psychologický ústav AV ZSSR

Ústav vznikol v roku 1972, presnejšie v decembri 1971, kedy prezídium AV ZSSR prijalo uznesenie o založení Psychologického ústavu AV ZSSR. Jeho riaditeľom sa stal prof. Lomov. Potreba vybudovania PÚ AV ZSSR vychádzala zo špecifiky psychológie ako vedy, ktorá je spájajúcim článkom medzi spoločenskými a prírodnými vedami. Ústav vznikol z nutnosti komplexného riešenia základných psychologických problémov a potreby ich širšieho teoretického a praktického uplatnenia pri budovaní komunistickej spoločnosti. Konkrétnejšie vznik PÚ bol podmienený potrebou ďalšieho teoretického rozpracovania filozofických problémov psychológie spolu s rozvinutím výskumných problémov všeobecnej psychológie, sociálnej psychológie, inžinierskej psychológie, psychológie práce, psychofyziky, neuropsychológie a psychofyziológie. V ústave sa rozvíja, resp. má rozvíjať psychológia ako vedný odbor, predovšetkým jej teoretické základy a východiská, na základe využitia vlastného výskumu, poznatkov iných psychologických pracovísk v ZSSR i na základe kritického prijímania zahraničných podnetov. Napr. v čase mojej návštevy v Moskve sa riaditeľ ústavu pripravoval na niekoľkomesačný študijný pobyt v USA. Tak isto o psychologický ústav sa zaujímajú vo svete. V čase môjho pobytu navštívili ústav psychológovia z Japonska, Francúzska, Talianska, NDR.

V súčasnosti má psychologický ústav AV ZSSR tieto od-

delenia, resp. laboratóriá:

Oddelenie teoretickej a experimentálnej psychológie /vedúci prof. Lomov/. V tomto oddelení je začlenené laboratórium psychofyziky /vedúci Zabrodin/, laboratórium zrakového vnímania /vedúci Vergiles/ a sektor psychologickej metodológie /prof. Ancyferová/.

Oddelenie sociálnej psychológie a psychológie osobnosti /vedúca prof. Šoročová, I. zástupca riaditeľa/. Oddelenie sa zaoberá otázkou sociálnej determinácie správania, motiváciou, štruktúrou a vlastnosťami osobnosti, systémom človek - skupina a pod. /Toto oddelenie sa metodicky a koncepcne dotvára./

Oddelenie inžinierskej psychológie a psychológie práce /vedúci prof. Rubachin, II. zástupca riaditeľa/. V tomto oddelení sú 4 laboratóriá. Prvé laboratórium /vedúci Krylov/ sa zaoberá modelovaním činnosti operátora. Druhé laboratórium /vedúci prof. Tichomirov/ sa zaoberá automatizáciou myšlienkového činnosti operátora so zreteľom na úlohu človeka v systéme človek - počítač.

Tretie laboratórium /vedúci Popov/ sa zaoberá štúdiom psychických stavov a ich vplyvom na efektívnosť práce operátora v extrémnych podmienkach /napr. letcov/. Štvrté novovzniknuté laboratórium skúma základné problémy inžinierskej psychológie.

Oddelenie psychofyziológie má tieto laboratóriá: laboratórium diferenciálnej psychofyziológie /vedúci Rusalov/ neurofyziológie učenia /vedúci Švirkov/ a laboratórium neuropsychológie /vedúca prof. Chomskaia/.

Orem týchto vedeckovýskumných oddelení sú na ústave aj dve pomocné oddelenia.

Oddelenie vedecko-technické /vedúci Subbotin/, ktoré má 2 laboratóriá. Laboratórium matematicko-štatistických metód v experimentálnej psychológii a laboratórium automatizácie psychologického experimentu. V tomto laboratóriu je sovietsky počítač R-20 s príslušným kádrovým vybavením.

Oddelenie vedeckých informácií tvorí skupina prekladateľov a skupiny rozmnožovacej techniky.

V každom laboratóriu pracuje približne 10 - 15 ľudí. Celkove má ústav zatiaľ cca 150 pracovníkov, vrátane psychológov, inžinierov, technikov a najrôznejších odborníkov z iných odborov. Toto číslo nie je konečné. Počet pracovníkov podľa plánu bude narastať s rozvojom a budovaním ústavu.

Zaujímavosťou je, že na ústave v teame psychológov realizujú psychologický výskum tiež inžinieri, lekári, fyziológovia, biológovia a iní odborníci. Niektorí z nich /inžinieri/ nadobudli psychologickú postgraduálnu prípravu formou aspirantúry z psychológie. Skutočnosť, že psychologický výskum robia aj iní odborníci, je typická pre všetky pracoviská, ktoré som navštívil. Treba však poznamenať, že títo odborníci riešia dielčí problém z komplexu problematiky, styčný so svojou špecializáciou, napr. inžinieri v inžinierskej psychológii, lekári v neuropsychológii a pod.

V čase mojej návštevy Ústav, oddelenia, laboratóriá boli ešte v štádiu budovania a metodického vybavovania pracovísk psychologickou experimentálnou technikou či metódikou. Vysoké kvality, pričom je úsilie o úplnú automatizáciu. Táto automatizácia je nutná pri prevažne experimentálnej metóde výskumu, ktorá v ústave prevláda. Napríklad pri experimente stimulácia si podnety dodávané podľa vopred

určeného programu. Registrácia údajov je automatická a podľa možnosti sa robí na diernu pásku. Túto preberá počítač. Údaje experimentu štatisticky vyhodnocuje. Experimentátor môže výsledky experimentu okamžite psychologicky interpretovať. Tento systém automatizácie experimentu nie je tu ojedinelý. Stretneme sa s ním aj na Katedre psychológie práce a inžinierskej psychológie Fakulty psychológie v Moskve.

V súvislosti s technickým vybavením treba poznamenať, že nielen ústav, ale aj pracoviská psychologických fakúlt v Moskve a Leningrade zápasia s priestorovými ťažkosťami. PÚ AV ZSSR v Moskve je zatiaľ umiestnený na prízemí, či skôr v polopivničnom podlaží jedného domu v obytnej štvrti.

Oddelenie ergonomie VVVI TE v Moskve

Všezväzový vedecko-výskumný inštitút technickej estetiky vznikol v 60-tich rokoch. Rieši otázky technickej estetiky, priemyselného designu. Tieto otázky, ako je známe, si vyžadujú komplexný interdisciplinárny prístup aplikovaných vedeckých a umeleckých disciplín. Túto funkciu v inštitúte splňujú viaceré oddelenia, medzi ktorými významné miesto zaujíma oddelenie ergonómiky. /Vedúci prof. Zinčenko./ Na tomto oddelení som navštívil laboratórium estetickej konštrukcie /vedúci Zefeld/ a laboratórium funkčného komfortu /vedúca Čajnova/. Vedúci laboratória estetickej konštrukcie predtým pracoval v skupine konštruktérov prvých kozmických lodí. Toto laboratórium pri projektovaní a konštruovaní vychádza z vlastného antropometrického modelu.

V laboratóriu funkčného komfortu, sa zameriavajú najmä

na riešenie indikátorov v oblasti zrakového vnímania. V čase mojej návštevy experimentálne riešili čitateľnosť indikátorov prístrojovej dosky auta pre jeden automobilový závod. Experimenty sa uskutočňujú vo zvukovo a svetelne izolovanej esteticky a funkčne vybavenej komore, v ktorej sa modelovo simulujú riešené problémy. U pokusných osôb sa počas experimentu sledujú okrem výkonových ukazovateľov a výpovedí o subjektívnom stave /cítaní sa/ aj ukazovatele EEG, EKG, KGR a pod. Na základe týchto všetkých ukazovateľov sa vysudzuje na funkčný komfort. Z ďalších expertíz, ktoré riešili v tomto oddelení možno spomenúť čitateľnosť mapy pre letcov. V oddelení ergonomie pracujú okrem psychológov, inžinieri, fyziológovia a biológovia a iní odborníci. Práca oddelenia, nakoniec aj celého inštitútu má charakter aplikovaného výskumu. Oddelenie, ako aj celý inštitút uskutočňuje odborné expertízy rôznej hĺbky a doby trvania. Náklady spojené s expertízou hradí objednávateľ.

Inštitút je umiestnený v peknej budove. Interiér inštitútu je na vysokej estetickej úrovni. V ústave vychádza časopis "Techničeskaja estetika" a periodikum "Ergonomika", ktoré poskytujú široké publikačné možnosti pracovníkom ústavu. Ústav taktiež školí aspirantov v oblasti technickej estetiky a psychológie práce.

Laboratórium psychofyziológie a profesionálneho výberu, všeobecného vedecko-výskumného inštitútu fyziológie a hygieny Ministerstva dráh a spojov ZSSR v Moskve.

/Vedúci psychológ Nessesian./

Laboratórium v podstate plní úlohu vývoja a overovania metodík profesionálneho výberu rušňovodičov, ktoré poskytuje psychologickým pracoviskám pri jednotlivých správach dráh. Ide skôr o rozmiestňovanie ako o výber. Výberom sa vylučujú cca 7 - 8 % uchádzačov. Pri psychologickom vyšetrení sa aplikuje 5 prístrojových metodík, ktoré zisťuje: pozornosť, reakčný čas, emocionálna stabilita, odolnosť voči monotónii /únavy/ a pod. Testy "papier - tužka" sú v štádiu výskumného overovania, pri vyšetrovaní v praxi sa neaplikujú.

Katedra ergonomie a inžinierskej psychológie Fakulty psychológie Ždanovovej Leningradskej štátnej univerzity.
/Dekan fakulty prof. Bogal'ov./

Na fakulte pracujú okrem katedry ergonomie a inžinierskej psychológie /vedúci prof. Krylov/ ešte tri katedry. Katedra všeobecnej psychológie, ktorá má štyri oddelenia: všeobecnej, experimentálnej, diferenciálnej a porovnávacej psychológie. Katedra sociálnej psychológie a Katedra vývojovej a pedagogickej psychológie.

Výskumne je katedra ergonomie a inžinierskej psychológie zameraná na riešenie základných všeobecných princípov vzájomného vzťahu ľudí a techniky v pracovnom procese, na ktorú naväzujú aj výskumné dlhšie úlohy členov katedry a laboratóriá:

- Človek v automatizovaných systémoch riadenia /Krylov a Ganzen - zástupca vedúceho katedry/.

- Problémy profesiografie a pracovného zácviku /Dmitjirevna a i./
- Problémy krátkodobej pamäti /Zinčenkova a i./
- Inžiniersko-psychologické projektovanie činnosti operátora /Naftulev a i./
- Metódy projektovania činnosti /Suchodoľskij a i./
- Rečová komunikácia a vnímanie reči /Luščichina a i./
- Vnímanie sluchových signálov /Šichin a i./
- Problémy spoľahlivosti operátora /Nikiforov a i./

Katedra ergonómiky a inžinierskej psychológie /uvažuje sa o zmene názvu katedry na katedru inžinierskej psychológie a psychológie práce/ má približne 40 pracovníkov, vrátane pracovníkov laboratória inžinierskej psychológie pri katedre a pomocných pracovníkov /technických a administratívnych/. Toto zloženie pracovníkov katedry resp. fakulty je typické na sovietskych psychologických fakultách. Rozdiel medzi vedecko-pedagogickými a vedecko-výskumnými pracovníkmi /okrem formálnych stránok - prázdniny, dochádzka do práce a pod./ je v ťažisku náplne ich práce. Prvoradou úlohou pedagogických pracovníkov je výuka, druhoradou úlohou je aktívna vedecko-výskumná činnosť. U výskumných pracovníkov je prvoradý výskum a druhoradá prednášková činnosť /napr. špeciálne prednášky/. Konkrétne na katedre ergonómiky a inžinierskej psychológie psychologické fakulty v Leningrade desať pedagógov tvorí kolektív pedagogických pracovníkov, ostatní sú výskumní resp. pomocní pracovníci. Pritom je možno prechádzať z výuky do výskumu a naopak. Dochádzka pedagogických pracovníkov je voľná. Riadi sa podľa prednášok, konzultačných hodín a spoločných katedrálnych a fakultných akcií. Katedra zápasí s priestorovými ťažkosťami. Podobne ako príslušná katedra na Mos-

kovskej psychologickéj fakulte má jednu miestnosť pre členov katedry, vrátane sekretárky a vedúceho katedry. Na druhej strane má však katedra účelne vybudované cvičné laboratória z inžinierskej a experimentálnej psychológie pre poslucháčov. Možno povedať, že na úkor pracovní - učiteľov. Fakulta psychológie v Leningrade je umiestnená v bývalom grófskom jednoposchodovom paláci, ktorý je pamiatkovo chránený. Návštevníka na galérii poschodia upútajú fotografie významných svetových, ruských a sovietskych psychológov. Nechýbajú tu ani fotografie Watsona, Thorndika, Freuda, Morenu a ďalších klasikov.

V čase mojej stáže /september 1974/ sa v Leningrade uskutočnila oslava tridsiateho výročia založenia katedry psychológie na Leningradskej univerzite a 15. výročie založenia laboratória inžinierskej psychológie tejto univerzity. Slávnostní rečníci pri bilancii dosiahnutých úspechov v psychológii za tridsať rokov, často spomínajú meno a prácu nedávno zosnulého akademika Ananjeva, ako predstaviteľa Leningradskej psychologickéj školy. Na druhý deň /v sobotu/ sa konala z tejto príležitosti študentská vedecká konferencia, ktorej tézy referátov už predtým vyšli knižne! Konferencie sa zúčastnil aj Profesor Lomov z Moskvy, zakladateľ laboratória inžinierskej psychológie a vedúci katedry, teraz riaditeľ PÚ AV ZSSR v Moskve, hoci deň predtým pre pracovnú neprázdnosť sa oslav neúčastnil. Toto ilustruje záujem učiteľov o vedeckú prácu a štúdium poslucháčov vôbec.

Katedra psychológie práce a inžinierskej psychológie
Fakulty psychológie, Moskovskej štátnej univerzity Lomonosova

Fakulta psychológie bola založená v roku 1967. V súčas-

nosti okrem psychológie práce a inžinierskej psychológie /vedúci prof. Zinčenko/ má ešte päť katedier: všeobecnej a experimentálnej, sociálnej, vývojovej a pedagogickej psychológie, neuropsychológie a patopsychológie. Všetky katedry majú laboratóriá, komplexne vybavené najmodernejšími prístrojmi a technikou včítane počítačov strednej veľkosti. Výskum je na vysokej metodologickej úrovni.

Katedra psychológie práce a inžinierskej psychológie je výskumne napojená na štátny výskumný plán a rieši 12 čiastkových úloh. Uvediem niektoré témy:

- Teoretické a metodické princípy projektovania vonkajších a vnútorných prostriedkov pracovnej činnosti /Zinčenko, Strelkov a i./.
- Sledovanie únavy pomocou testov krátkodobej pamäti /Strelkov, Leonová a i./.
- Rozpracovanie experimentálnych metód výskumu a teórie pohybových návykov /Nazarová a i./.
- Výskum procesov formovania a rozvoja priestorovo-pohybových návykov /Zinčenko, Divišvili a i./.
- Rozpracovanie metód testovania spoľahlivosti operátora pri neočakávaných zmenách v kontrolných situáciách /Zinčenko, Krinčik a i./.
- Výskum práceschopnosti pracovníkov strednej kvalifikácie v podmienkach stabilnej a nestabilnej technológie /Kotelova, Černiševa a i./.
- Výskum práceschopnosti pracovníkov v podmienkach vysokého senzomotorického zataženia /Kotelova, Ivanova a i./.
- Výskum práceschopnosti v rozličných podmienkach a režimoch práce /Kotelová, Černiševa a i./.
- Inžinierska psychológia a systémove projektovanie /Dubrovickij, Šchedrovickij a i./.

Katedra psychológie práce a inžinierskej psychológie má približne sto členný kolektív, ktorý tvoria pedagogickí, výskumní a pomocní /technickí a administratívni/ pracovníci. Na katedre stážuje veľa zahraničných psychológov zo socialistických krajín, ako aj domáci psychológovia z iných univerzít.

Štúdium psychológie v ZSSR je päťročné. Okrem denného existuje aj večerné a diaľkové štúdium psychológie. Štúdium psychológie v ZSSR sa uskutočňuje na psychologických fakultách a na katedrách psychológie príslušných fakúlt jednotlivých univerzít. Ročne absolvuje psychológiu vyše tisíc absolventov! Tento počet sa bude ešte zvyšovať. Psychologické fakulty okrem Moskvy a Leningradu sú ešte v Kijeve, Tbilisi a Tartu. Na štátnej univerzite v Jaroslavi je fakulta psychológie a biológie. Na psychologických fakultách najmä v Moskve študujú poslucháči zo socialistických štátov a rozvojových krajín. Študijná morálka poslucháčov je vysoká. Komsomol na vysokých školách pracuje veľmi aktívne. Komsomolci sa zaujímajú o štúdium, prácu a život poslucháčov. Riešia tieto problémy a navzájom si pomáhajú.

Na seminároch a cvičeniach sa vyžaduje aktivita. Pri pasívnej účasti poslucháč nedostane zápočet. V takomto prípade podmienkou pre zápočet je preskúšanie z preberanej látky v seminári. Kontrolu účasti na seminároch a prednáškach si robia sami poslucháči. V prípade trojnásobnej neúčasti je poslucháč pozývaný na komsomolský pohovor. Takisto sa analyzujú študijné neúspechy poslucháčov.

Psychologické fakulty v Moskve, ale aj v Leningrade majú vlastné knižnice so študovňami, ktoré sú umiestnené

v budovách fakúlt. Poslucháči tu na počkanie dostanú žiadané knihy a časopisy. Voľný čas medzi prednáškami trávajú v študovniach. Fakultné knižnice zakupujú všetkú psychologickú a potrebnú študijnú literatúru, ktoré vyšla v ZSSR. Čiastočne sú tu zastúpené cudzojazyčné tituly. Menej však ako u nás. Cudzojazyčnú literatúru nájdeme skôr v centrálnějších knižniciach, resp. v knižniciach výskumných ústavov. Domáca produkcia literatúry v porovnaní s nami je veľmi bohatá. Pohotovo sa prekladá aj zahraničná literatúra, najmä z angličtiny, ale aj z francúzštiny a nemčiny. Cudzojazyčné preklady vychádzajú v Moskovskom vydavateľstve "Mir". O psychologickú literatúru je vôbec veľký záujem. Knihy po výjdení sa rýchlo rozpredajú. Náklady kníh sú vysoké, knihy sú veľmi lacné. Po podpísaní konvencie sovietskym zväzom o autorskom práve, cudzojazyčné preklady sú o niečo drahšie, avšak vždy asi o 2/3 lacnejšie ako u nás.

Na ilustráciu pohotovosti a charakteristiku cudzojazyčných prekladov uvediem niektoré preklady do ruštiny v slovenskom znení, ktoré vyšli v čase mojej návštevy:

Preklady z angličtiny:

- Vnímání. Mechanizmy a modely, 360 str. Mir, Moskva, 1974 /v angličtine vyšlo v r.1972/.
- Človek v dlhodobom kozmickom lete. 360 str. Mir, Moskva 1974 /v angličtine vyšlo v r.1972/.

Preklady z francúzštiny:

- M.Montmollin: Systémy človek - stroj. Mir, Moskva 1974.

Preklad z nemčiny /NDR/:

- Vedúci, kolektív, osobnosť. Moskva, 1974.

Poslucháči sa špecializujú v štvrtom ročníku. V rámci špecializácie sú povinné a výberové prednášky. Druhy špecializácii podľa učebných plánov:

1. Všeobecná psychológia. Všeobecná psychofyziológia.
2. Psychológia práce a inžinierska psychológia.
3. Detské a pedagogická psychológia.
4. Medicínska psychológia.
5. Sociálna psychológia.

Pre zaujímavosť a orientáciu uvediem prednášky špecializácie psychológie práce a inžinierskej psychológie. Povinné prednášky sú stabilné. Výberové prednášky sa menia. Týmto špeciálnym prednáškam predchádza prednáška psychológie práce, ktorá je povinná pre všetky špecializácie.

Povinné prednášky:

- Inžinierska psychológia.
- Individuálne psychologické rozdiely a profesionálna adekvátnosť.
- Sociálno-psychologické problémy riadenia výroby.
- Industrálna psychológia.
- Fyziológia práce.
- Základy systemotechniky.
- Psychologické otázky učenia pracovnej činnosti.
- Psychológia leteckej práce.
- Kozmická psychológia.

Výberové prednášky:

- Uplatnenie teórie informácie v psychológii.
- Kvalitatívna analýza perceptívnych procesov.
- Ergonomika a vedecká organizácia práce.
- Inžiniersko-psychologické projektovanie.
- Úvod do kybernetiky atď.

Ako výberové, tak aj povinné prednášky prednášajú učiteľia a výskumní pracovníci katedry, ale tiež externí spolupracovníci. Pre zaujímavosť uvádzam, že absolvent psychológie v ZSSR, bez ohľadu na špecializáciu /musí absolvovať 41 skúšok, 36 zápočtov, 3 ročníkové práce - v 2., 3. a 4. ročníku/, diplomovú prácu a štátnu záverečnú skúšku.

Pri porovnávaní našich a sovietskych učebných plánov štúdia psychológie možno zistiť niektoré odlišnosti. V podstate však koncepcia, obsah, špecializačné zameranie štúdia psychológie sa zhoduje s naším.

Odlišnosti nachádzame už v prednáškach tzv. spoločného základu, ktorý platí pre štúdiu na všetkých vysokých školách. Napr. v ZSSR oproti nášmu spoločnému základu je navyše prednáška zo základov vedeckého ateizmu a pod.

Pokiaľ ide o odlišnosti vo výuke psychológie spočívajú najmä v rozsahu štúdia. U nás sa zavádza štvorročné, v ZSSR päťročné štúdium. Tým pochopiteľne vznikajú odlišnosti v rozsahu prednášok a dĺžky odbornej praxe. Ďalej sú to odlišnosti v prednáškach jednotlivých špecializácií. U nás sa začína špecializácia v treťom, v ZSSR v štvrtom ročníku. U nás nie je špecializácia tak zvýraznená, ako v ZSSR. Poslucháči v ZSSR majú viacej prednášok zo špecializácie, ako naši. Napr. pokiaľ ide o špecializáciu psychológie práce v ZSSR majú väčší počet povinných, ale aj nepovinných špecializovaných prednášok. Z povinných je to napr. kozmická psychológia, letecká psychológia a pod. My však máme navyše dopravnú psychológiu a metódy psychológie práce. Psychodiagnostika je u nás vôbec silnejšie zastúpená u všetkých špecializácií, ako vo výuke sovietskych

ských psychológov. Tieto odlišnosti v príprave psychológov vyplývajú zo špecifických domácich podmienok, tradícií, výskumného zamerania a pod.

Pokiaľ ide o uplatnenie absolventov psychológie v ZSSR, najširšie uplatnenie nachádzajú absolventi špecializácie psychológie práce a inžinierskej psychológie, ktorá zaznamenala v posledných rokoch najväčší teoretický rozvoj a praktické uplatnenie v priemysle, kozmonautike i doprave.

Veľmi dobrý obraz o stave rozpracovanosti inžinierskej psychológie a ergonómiky dá čitateľovi IV. všezväzová konferencia inžinierskej psychológie, ktorá sa uskutočnila v čase môjho študijného pobytu v ZSSR.

IV. všezväzová konferencia inžinierskej psychológie a ergonómiky

Konferencia sa uskutočnila v dňoch 10. - 13. septembra 1974 v Jaroslavi, pod organizáciou PÚ AV ZSSR v Moskve, VVVITE v Moskve, Psychologickej spoločnosti ZSSR, Inštitútu riadenia národného hospodárstva, Štátneho výboru vedy a techniky rady ministrov ZSSR a Jaroslavijskej štátnej univerzity.

Konferencia bilancovala dosiahnuté úspechy výskumu a aplikácie inžinierskej psychológie, ergonómiky, psychológie práce za posledné 4 roky, od tretej všezväzovej konferencie, ktorá sa uskutočnila v Kalinine. Na konferencii sa zúčastnilo 300 odborníkov zo 42 miest ZSSR. Jednanie konferencie prebiehalo plenárnym zasadnutím a rokovaním v šiestich sekciách. Na plenárnom zasadnutí bolo prednesených 6 hlavných referátov. V sekciách odznelo 13 zo všeobecňujúc-

cich prednášok, ktoré zhrnuli 354 účastníckych referátov. Tézky referátov z tejto konferencie vyšli knižne v trojdielnom zborníku.

Z plenárnych referátov treba spomenúť tieto:

- V.F.Rubachin /predseda organizačného výboru/:
Technický progres a inžinierska psychológia.
- B.F.Lomov: O systémovej prístupe v inžinierskej psychológii.
- N.M.Rudnov: Vzájomná spätosť psychologických a medicínskych odporúčaní systému "šlovek - stroj".
- G.T.Beregovoj /letec - kozmonaut/: Problémy psychológie v kozmických výskumoch.

Zasadnutia v sekciách:

- Všeobecné problémy inžinierskej psychológie. V tejto sekcii okrem hlavného referátu V.P.Zinčenka o metodologických základoch inžinierskej psychológie bolo zaregistrovaných 16 referátov.
- Analýza psychofyziologických a psychologických charakteristík operátora, bol názov ďalšej sekcii, kde bolo prihlásených 90 referátov.
- Problémy modelovania v inžinierskej psychológii. V tejto sekcii bolo 34 referátov.
- Inžinierskopsychologické problémy konštrukcie systému "šlovek - stroj". Bolo tu 68 referátov.
- Priemyselná ergonómia. Táto sekcia pracovala prvýkrát. Bolo tu prihlásených 60 referátov. Hlavný referát na tému Metodologické problémy ergonomie predniesol V.N. Munipov.
- Inžinierskopsychologické problémy využitia systémov

"človek-stroj" /83 referátov/. V rámci tejto sekcii boli nastolené otázky profesionálnej prípravy, psychologickéj diagnostiky v súvislosti s profesionálnym výberom, meraním práce schopnosti, problémy únavy a monotónie, ktoré nie sú dostatočne rozpracované.

V uznesení prijatom na IV.všezväzovej konferencii sa konštatovalo, že v centre pozornosti inžinierskej psychológie sa nachádza rozpracovanie jej metodologických, teoretických a metodických problémov. Zvláštna pozornosť bola venovaná posúdeniu otázky o vytvorení inžinierskopsychologických služieb pri projektovaní systému človek-stroj a inžiniersko-psychologickej expertíze vôbec.

Záverom možno povedať, že psychológia v ZSSR, a najmä inžinierska psychológia a psychológia práce, je dynamicky prudko sa rozvíjajúci vedný odbor. Za posledných ani nie desať rokov ju charakterizuje kvantitatívny a kvalitatívny rast, či už ide o výskum, výuku a aplikáciu.

Vedecko-výskumná základňa je charakterizovaná kvantitatívnym rastom existujúcich a nových výskumných pracovísk v rámci akadémie, univerzít a rezortov. Vedecko-výskumné pracoviská tvorivo a kriticky preberajú metodologické i teoretické zahraničné skúsenosti, ale najmä metodiky a laboratórne techniky výskumu. Pritom ani trochu neopúšťajú východiská a princípy marxistickej teórie.

Veľká pozornosť sa venuje aj výchovno-vzdelávaciemu procesu mladej psychologickéj generácie, poslucháčom a aspirantom psychológie. Vďaka silnej vedecko-výskumnej zložke na katedrách a fakultách psychológie, ako aj modernému laboratórnemu a prístrojovému vybaveniu, absolventi

psychológie ovládajú najmodernejšie metodologické prístupy, vedia využívať najnovšiu laboratórnu a výskumnú techniku. Výsledky tejto starostlivosti istotne nedajú na seba dlho čakať a mnohonásobne sa vrátia v čo najkratšom čase.

Ladislav Macháček

MLADÁ GENERÁCIA A SOCIÁLNE PLÁNOVANIE

XIV.zjazd KSČ položil dôraz na prehĺbenie a rast úlohy plánovitého riadenia národného hospodárstva, a teda aj našich socialistických podnikov. Pri plnení tejto úlohy majú svoj podiel predovšetkým stranícke organizácie, hospodárske vedenie podniku a významný podiel má aj odborová organizácia. Niet pochýb, že po boku strany a odborov práve v oblasti plánovania a riadenia - teda v oblasti orientácie hospodárstva na budúce ciele etapy, v ktorých budú príslušníci dnešnej mladej generácie čoraz viac preberať do svojich rúk realizáciu úloh - očakáva sa široká angažovanosť Socialistického zväzu mládeže.

V zmysle uznesenia Predsedníctva SAV z 10.IX.1973 o účasti vedeckých ústavov a vedeckých spoločností na intenzívnejšom rozpracúvaní otázok socialistickej výchovy mládeže uskutočnili Slovenská sociologická spoločnosť SAV, Sociologický ústav SAV, Československá sociologická spoločnosť ČSAV a Slovenský ústredný výbor SZM konferenciu s medzinárodnou účasťou na tému Mladá generácia robotníckej triedy a plánovanie sociálneho rozvoja podniku z hľadiska práce SZM.

Cieľom konferencie bolo oboznámiť funkcionárov SZM s ideovo-politickými a teoreticko-metodologickými aspektami koncepcie plánovania sociálneho rozvoja podniku, ako aj zhodnotiť doterajšie skúsenosti základných organizácií SZM v priemyselných podnikoch s plánovaním ich činnosti v súlade s požiadavkami rozvoja podniku ako sociálneho systé-

mu, s osobitným dôrazom na analýzu tzv. trojdohôd medzi vedením podniku, odborovou organizáciou a SZM, ktoré môžeme chápať ako vyšší stupeň plánovacej činnosti SZM a predstupeň účasti SZM na plánovaní sociálneho rozvoja výrobných kolektívov podniku. Cieľom konferencie tiež bolo zainteresovať vedeckých pracovníkov z odboru sociológie, ale aj psychológie, ekonómie a práva, podnikových sociológov a psychológov na rozpracovaní jednotlivých častí plánu sociálneho rozvoja z hľadiska práce SZM.

Konferencia sa uskutočnila v Domove vedeckých pracovníkov SAV v Smoleniciach v dňoch 4. - 6. decembra 1974 a zúčastnilo sa na nej približne osemdesiat vedeckých pracovníkov, podnikových sociológov, funkcionárov SZM z popredných priemyselných závodov na Slovensku a zástupcov riadiacej sféry. Na práci konferencie sa zúčastnili zahraniční hostia z NDR a BĽR, ktorí pracujú na špecializovaných pracoviskách pre výskum mládeže. Ústredný výskumný ústav mládeže v Lipsku a Stredisko pre výskum mládeže pri ÚV Dimitrovskeho zväzu komunistickej mládeže v Sofii sú dnes známe vedecké pracoviská, rozpracúvajúce otázky života a práce mládeže najmä z hľadiska potrieb riadiacej práce mládežníckej organizácie.

Súčastou konferencie bola výstavka literatúry o problematike mládeže z produkcie vydavateľstiev Smena, Mladá fronta a Slovenské pedagogické nakladateľstvo. Bohatou produkciou boli zastúpené rozhodujúce spoločenskovedné výskumné pracoviská, Celoslovenský výskumný ústav práce a sociálnych vecí, Výskumný ústav kultúry a verejnej mienky, Ústav pre výskum kultúry v Prahe, ako aj Socialistická akadémia Slovenska.

V rámci konferencie sa uskutočnila aj pracovná porada o rozvoji a koordinácii vedeckého výskumu mládeže na Slovensku, na ktorej predniesli svoje referáty V. Skalský z Ústavu marxizmu-leninizmu ÚV KSS a M. Grígel z Teoreticko-koncepcného pracoviska SÚV SZM.

V slávnostnej časti konferencie predniesol referát o problematike postavenia a úlohách mladej generácie robotníckej triedy v socialistickej spoločnosti ing. František Tašký, CSc., vedúci oddelenia robotníckej triedy Sociologického ústavu SAV. O úlohách mládežníckeho hnutia pri socialistickej výchove robotníckej mládeže referoval Ignác Stančík, vedúci oddelenia závodných organizácií Slovenského ústredného výboru Socialistického zväzu mládeže.

V pracovnej časti konferencie odznelo v tematických celkoch, usporiadaných podľa hlavných častí plánu sociálneho rozvoja výrobných kolektívov podniku, dvadsaťpäť referátov, koreferátov a diskusných vystúpení, ktoré sú obsiahnuté v zborníku konferencie.

Konferencia prispela nielen k oboznámeniu pracovníkov vedy a spoločenskej praxe s koncepciou sociálneho plánovania výrobných kolektívov a ich rozvoja v priemyselných podnikoch, ale súčasne umožnila zvýrazniť funkciu tejto plánovacej činnosti ako konkrétnu aplikáciu uznesení júlového pléna ÚV KSČ a ÚV KSS z roku 1973 o otázkach socialistickej výchovy mladého pokolenia v podmienkach rozvinutej socialistickej spoločnosti. Pri konfrontácii výsledkov vedeckého výskumu mládeže a poznatkov spoločenskej praxe sa ukázalo, že plán sociálneho rozvoja výrobných kolektívov podniku umožňuje zabezpečiť požiadavku komplexnosti, systematickosti, jednotnosti a cielavedomosti aj v prístupe k

NOVÍ ČLENOVIA SPS

Na schôdzi výboru Slovenskej psychologickéj spoločnosti,
ktorá sa konala 6.februára 1975 boli prijatí za členov SPS:

ADAMOVIČOVÁ-NOVÁKOVÁ Marta

zam.: GR Slovakotex, Inštitút vzdelávania, Trenčín
byt: Trenčín, ul.28.októbra 1752

BEŇUŠKOVÁ Zuzana

zam.: DFN, II.DK, Duklianska 6, Bratislava
byt: Bratislava, Dohnányho 3

BÍRO Viliam

zam.: Ústav experimentálnej psychológie SAV,
Kocelova 17, 884 16 Bratislava
byt: 830 00 Bratislava, Galbavého 1

BOOR Igor

zam.: Psychodiagnostika, Bratislava
byt: 801 00 Bratislava, ul.Červenej armády 11

BOROVÍČKA Peter

zam.: Psychodiagnostika, Bratislava
byt: 801 00 Bratislava, Belohradská 8

BRADCOVÁ Markéta - MČ

zam.: Stredná zdravotnícka škola, Hviezdoslavova 6,
Trnava
byt: Trnava, ul. 9.mája 42

BUGANOVÁ Zdena

zam.: FFUK katedra pedagogickej psychológie,
Bratislava, Okánikova 5
byt: 801 00 Bratislava, ul.Februárového víťazstva 13

ČIŽEK Eugen

zam.: Ústav sociálnej starostlivosti pre telesne chyb-
ných dospelých, Prešov, Volgogradská 5, Sídliisko III.
byt: Prešov, Oktobrová 47

DOČKAL Vladimír - MČ

zam.: VUDPaP, Bratislava, Legionárska 10
byt: 801 00 Bratislava, Páričkova 7

FARKAŠ Gabriel, prom.ped.

zam.: Ústav experimentálnej psychológie, Bratislava,
Kocelova 17
byt: Zlaté klasy 231, okr.Dunajská Streda

HEFTYOVÁ r. ČECHOVÁ Eva

zam.: Krajská psychiatrická liečebňa, Pezinok
byt: Slovenský Grob 317, okr.Bratislava-vidiek

KITA Ladislav

zam.: VSŽ - odbor Psychológie práce, Košice
byt: 040 01 Košice, Cesta pod Hradovou 33

KOPČOKOVÁ Božena

zam.: OBNV Bratislava III, odbor sociálnych vecí
a zdravotníctva, Družstevná č.2
byt: 01 000 Bratislava, Malinovského 51/37

LISICKÁ Katarína

zam.: FNSP VV, Košice, Ipeľská 7
byt: Košice, Kysucká 16

MÜLLNER Jozef

zam.: Inštitút Slovhémie, 829 58 Bratislava,
Dimitrovova 20/h
byt: 829 00 Bratislava, Šándorova 2

PERLAKI Ivan - MČ

zam.: Výskumný ústav práce a sociálnych vecí, odbor
psychologie práce, Bratislava, Bezručova 12
byt: 801 00 Bratislava, Royova 46

POLÁŠKOVÁ vyd. NĚMCOVÁ Jana

zam.: OPVP-SVP, Žilina, Gottwaldova 29
byt: Žilina, Hliny 725/B

SPIŠÁKOVÁ Jana

zam.: Katedra pedagogiky a psychológie FFUPJŠ,
Prešov, ul. SSR 22, Prešov
byt: 080 01 Prešov, Donáškova 357 Ľubotice

takej špecifickej problematike, akou je nesporne rozvoj a výchova mládeže.

Konferencia v zmysle dokumentu Predsedníctva ÚV KSČ o spoločenských vedách z mája 1974 konštatovala, že koncepcia plánovania sociálneho rozvoja kolektívov podniku je jednou z progresívnych a perspektívnych oblastí plánovania a riadenia spoločenských procesov, pričom práve v tejto oblasti má veľké možnosti efektívne zúročiť výsledky svojej bádateľskej činnosti ej marxisticko-leninská sociológia.

Konferencia ocenila, že získané poznatky o problematike života a práce mládeže, osobitne mládeže robotníckej, slúžili ako podkladový materiál pri príprave pléna ÚV SZM o otázkach robotníckej mládeže, ktoré sa uskutočnilo na jeseň 1974, a že zborník materiálov konferencie bude užitočnou študijnou pomôckou pri rozpracúvaní jeho zámerov pri konkrétnej politicko-organizačnej práci organizácií SZM v priemyselných závodoch.

Tradicia usporadúvania vedecko-praktických konferencií o komunistickej výchove mládeže Sociologickým ústavom SAV, Slovenskou sociologickou spoločnosťou SAV a Československou sociologickou spoločnosťou ČSAV na jednej strane a Socialistickým zväzom mládeže na strane druhej je konkrétnym dokladom užitočnej a efektívnej spolupráce spoločenských vied a spoločenskej praxe pri rozpracúvaní otázok života a práce mládeže v socialistickej spoločnosti, účinnou formou odovzdávania vedeckých poznatkov spoločenskej praxi.

Doterajšia spolupráca však súčasne výrazne potvrdila, že orientácia sociologického výskumu mládeže na požiadavky mládežníckej organizácie zabezpečuje, aby sa sociológia mládeže u nás nerozvíjala ako akademická, od života odtrhnutá vedecká disciplína, ale aby adekvátne pôsobila pri prehľbovaní leninského štýlu práce SZM, zameranej na rozvoj výrobných síl, zdokonaľovanie socialistických spoločenských vzťahov a na formovanie osobnosti mladých ľudí socialistickej spoločnosti.

TARABOVÁ Anna
 zam.: PVK a SVP, Bratislava, Legionárska 10
 byt: Častá 29, okr. Bratislava-vidiek

TAROČKOVÁ Tatiana
 zam.: Psychologický ústav FFUK, Bratislava,
 Gondova čis.2
 byt: 801 00 Bratislava, Vajnorská 57/C

VELIKÁ rod. KRÍDELOVÁ Anna
 zam.: OPVP - SVP, Žilina, Gottwaldova 29
 byt: Žilina, Veľká okružná 714

BLAHOŽELÁME ! V období od 1.I.-31.V.1975 sa dožili vzácných
 jubileí títo naši kolegovia a kolegyně:

65 rokov:

Soňa BARTÁKOVÁ
 Jaroslav KOCH
 Jozef KOŘÍNEK
 Ľudmila MIKULOVÁ

60 rokov:

Jiří ČEPELÁK
 Jaroslav DOLEŽAL
 František JANDA
 Antonín STRÁNSKY

55 rokov:

Jaroslav BICEK
 Mária HORÁKOVÁ
 Jaro KŘIVOHLAVÝ
 Olga SOMMROVÁ
 Ľubomír STEJSKAL

50 rokov:

Ľudmila FÁBRYOVÁ
 Michal GAŽI
 Františka MARTONOVÁ
 Jarmila PELIKÁNOVÁ
 Dagmar PROCHÁZKOVÁ
 Eva ŽILINOVÁ

Sarason, S.B.: The psychological sense of community: Prospects for a community psychology. San Francisco, California: Jossey-Bass Publisher, 1974, xii, 290 str.

Seymour Sarason je profesorom psychológie na Yale a zakladateľom psychologicko-výchovnej kliniky pri yalskej univerzite. Recenzovaná práca je cenným príspevkom v relatívnej novej oblasti aplikovanej psychológie. Vychádza zo základnej tézy: nedostatok psychologického zmyslu komunity je najdôležitejším deštruktívnym faktorom v živote americkej spoločnosti. Sarasonova kniha je súčasne dokladom jeho zmyslu pre historickú kontinuitu, ktorú spája s psychologickými implikáciami. V práci prevažuje všeobecný prehľad nad detailnou analýzou: pôvod societ, vzťahy inter- a intrakomunitné, vzťahy medzi sociálnou psychiatriou a psychológiou komunity; percepčia a koncepcia komunity, sociálne styky ako prostriedok učenia. Sarason pod komunitou, jej psychologickým zmyslom zahrňa to čo sa laicky hovorí "náš svet" s jeho politickými, sociálnymi, ekonomickými, psychologickými a filozofickými aspektami. Sarasonova kniha je cenná pre predovšetkým svojou informatívnosťou a všestrannosťou pohľadu na problematiku širších sociálnych vzťahov, ktorých štrukturálne zmeny možno považovať v súčasnosti za dôležitý príznak celkového spoločenského pohybu.

Williams, G.J. and Gordon, S. /Eds./: Clinical child psychology; Current practices and future perspectives. Office publication of the Section on Clinical Child Psychology, APA, N.Y.: Behavioral Publications, 1974, 545 str.

Kompendium klinickej detskej psychológie podľa mienky mnohých odborníkov patrí medzi najlepšie a najvýznamnejšie publikácie za rok 1974 pre profesionálnych psychológov, ktorí pracujú s deťmi. Práca obsahuje množstvo príspevkov, ktoré sa zameriavajú na sociálne, výchovné, zdravotné, ekonomické a politické podmienky, ktoré ovplyvňujú vývin dieťaťa. Na knihe je cenné to, že neakcentuje klasickú rolu detského klinického psychológa /autori zdôrazňujú že informácie možno ľahko získať z iných publikácií/, ale skôr zdôrazňujú možnosti, ktoré má psychológ pri aktívnom zasahovaní do zmien podmienok vývinu /doslovne hovoria "advocate role/.

TRAIT EVALUATION INDEX

Autor: Alan R. Nelson, Personal Research Counseling
Vydavateľ: Martin Bruce PhD, Publisher, 340 Oxford Road,
 New Rochelle, N.Y., 10804
Rok vydania: 1968

Základné informácie a referencie o teste sú pomerne chudobné /Buros, 1974/. Je to do určitej miery dané tým, že test vznikol relatívne nedávno. Nie celkom zanedbateľnou skutočnosťou je aj to, že vydavateľom nie je veľká korporácia, ale len súkromný vydavateľ. A naostatok nedostatok informácií o jeho použití je daný tiež tým, že test je určený predovšetkým pre pracovné poradenstvo, kde sa nazhromaždené informácie častokrát dodatočne nespracovávajú.

Názov testu TRAIT EVALUATION INDEX /TEI/ môžeme do slovenčiny preložiť ako zoznam /ukazovateľ/ osobnostných rysov. Autor testu Alan Nelson si dal za cieľ zistiť týmto diagnostickým prostriedkom multidimanzionalitu osobnosti, avšak tak "aby sa na čo najnižšiu mieru redukovali možné idealizácie, konformné odpovede a pod.". Ciele to iste nie sú nijako nové, nový je však spôsob akým autor pristupuje k "meraniu" multidimenzionality osobnosti /a ako tieto chyby vylučuje/. TEI pozostáva zo 125 triád pozitívnych adjektív, ktoré popisujú isté osobnostné črty. Za jeho prístupom nestojí žiadna špecifická teória osobnosti. Týchto 125 pozitívnych triád pokrýva 22 osobnostných črt, ktoré sú zgrupované do 5 "clusters".

TEI pokrýva tieto osobnostné vlastnosti:

- I. skupina: - sociálna orientácia /social orientation - son/
 - povolnosť /compliance - emp/
 - blahovoľnosť /benevolence - ben/
 - pozvznešenosť /elation - ela/
II. skupina: - ambicióznosť /ambition - amb/
 - motivačná sila /motivational-drive - mov/
 - sebadôvera /self-confidence - scd/
 - dynamika /dynamism - dyn/
 - nezávislosť /independence - ind/
 - osobná primeranosť /personal adequacy - pad/
III. skupina: - obozretnosť /caution - cau/
 - sebaorganizácia /self-organization - sor/
 - zodpovednosť /responsibility - rsp/
 - korektnosť /propriety - prp/
 - zdvorilosť /courtesy - crt/
IV. skupina: - verbálna orientácia /verbal orientation - von/
 - intelektuálna orientácia /int. orientation - ion/
 - vnímanie /perception - per/
V. skupina: - sebakontrola /self-control - scn/
 - spravodlivosť /fairmindedness - fmé/
 - adaptabilnosť /adaptability - adp/

Okrem toho možno z TEI odvodiť skóre osobnostnej konzistentnosti, maskulínnej a feminálnej orientácie, celkovej adjustácie, zamestnaneckej stability, produktívnosti /kreatívnosti/ a spokojnosti so zamestnaním.

Už prvý pohľad na názvy osobnostných rysov a ich zoskupenie nám veľa napovie o štruktúre TEI. Napriek tomu, že NELSON vychádzal z podobného základu ako napríklad CATTELL a iní /zo slovníka vyhľadal slová, ktoré popisujú osobnosť/ a doslovne ich zaznamenal, ďalšie spracovanie sa zásadne odlišuje: kým CATTELL vybral popisujúce slová bez apriórne daných súvislostí, NELSON najprv vytvoril 24 kategórií, do ktorých "zasunul" 283 adjektív. Zoznam týchto adjektív potom predložil 146 subjektom, aby určil úroveň sociálnej žiadúcnosti pre každé adjektívum /na 6 bodovej škále/. Po tomto kroku zostali len adjektíva, ktoré mali menší výskyt nezhody ako 3 %, a tiež slová, ktoré mali index sociálnej žiadúcnosti väčší ako 2,50. Na podklade týchto indexov tiež NELSON zostavil konečné triády, ktoré pokrývali všetkých 22 osobnostných vlastností. Tak dostal 125 triád zrovnocenených podľa sociálnej žiadúcnosti tej-ktorej osobnostnej vlastnosti v danej spoločnosti. Subjekt formou nútenej voľby určuje, ktoré "slovo ho najviac vystihuje a ktoré najmenej" t.j. pri každej triáde musia byť dve voľby.

Touto metodologickou "fintou" sa vyhol mnohým skresleniam, ktoré sa často vyskytujú v "self-reportering inventories". Na druhej strane si musíme uvedomiť, že táto metóda nepochádza od autora TEI. Je známa od roku 1961, kedy ju v diagnostike osobnosti použil BENNETT, ktorý vytvoril "polydiagnostický index". Tento nástroj sa zameriava na 20 osobnostných rysov, z ktorých každý sa popisuje 15 adjektívami. Neskôr túto metódu použil GOUGH a HEIBRUN /1965/ na zistenie štruktúry pudových napätí. Títo autori zhodne uvádzajú, že výber medzi pozitívnymi popismi zabra-

ňujú vzniku "skúšobnej anxiety" a nevedomej obrany pred preniknutím do intímnych oblastí osobnosti /napr. u homosexuálov/.

Psychometrické charakteristiky TEI

Základom každého takého postupu, aký si zvolil NELSON pri konštrukcii svojej škály, sú informácie, ktoré pochádzajú z interkorelácií medzi škálami. Tabuľka interkorelácií, ktoré sú uvedené manuálne ukazuje, že škály sú relatívne nezávislé /najvyššia hodnota $r=0,26$ / a tiež že tu existujú určité zoskupenia. Treba však poznamenať, že tieto interkorelácie sa získali pri nútenej voľbe a nie za nezávislých podmienok.

Validita

Prvým kritériom odhadu validity testu bolo porovnanie skóre so sebahodnotením /vysokoškolská populácia/. Korelácie všetkých škál sú napospol vysoké /najvyššia .76, najnižšia .31 - adaptabilita/. Ďalším kritériom bol Gordonov Survey of Interpersonal Values. Korelačné koeficienty sú v predikovanom smere. Podobným spôsobom sa porovnával TEI s MMPI, EPPS, G 2 - výsledky sú tiež v smere očakávania /hoci treba povedať, že výsledky by si zaslúžili samostatný rozbor; pre nedostatok miesta sme nútení sa uspokojiť len s takouto skromnou informáciou/.

Reliabilita

Autor skúma stabilitu a vnútornú konzistenciu nástroja. Korelácia test-retest /po dvoch týždňoch/ sa pohybuje v rozpätí 0,76 - 0,91. Split - half = od 0,70 - 0,91.

Z á v e r

Príručka okrem vyššie uvedených údajov obsahuje obľúbené informácie o štandardizovaní, selektívnych normách /vysokoškolskí, inžinieri, pracovníci v priemysle/, ako aj návody, ako pracovať s profilami a údajmi z dodatočných škál. Manuál okrem iného obsahuje tiež niekoľko skórovacích hárkov /pre strojové i ručné zaznamenávanie/, profilových hárkov a pod.

Autor testu ráta s tým, že s TEI nebudú pracovať len psychológovia /TEI patrí do kategórie B podľa predpisov APA/. Od užívateľa však vyžaduje určité vedomosti o konštruovaní testov a prax.

Na záver môžeme povedať, že TEI - Trait evaluation index A.R.Nelsona predstavuje nekonvenčný prístup pri diagnostikovaní osobnosti. Je to nástroj, ktorý zodpovedá metodologickým požiadavkám na konštrukciu psychodiagnostických testov /APA, 1966/, a ktorý je veľmi slušne vybavený. Je pravdepodobné, že svoje najlepšie uplatnenie nájde v praxi, najmä pri profesijnom výbere a predikcii zamestnaneckej úspešnosti. Jeho prednosťou je to, že popisuje osobnosť s pozitívnymi pojmami, ktoré sú blízke bežnej reči. Je zároveň otázne, či táto výhoda nie je jeho nevýhodou. Na druhej strane nemôžeme nehovoriť o istých metodologických nedostatkoch konštrukcie "indexu", predovšetkým to, že apriori vytvoril kategórie a z nich dovodzoval škály. Tiež nepoznáme faktorovú štruktúru testu.

Napriek tomu však môžeme povedať, že TEI je nástroj, s ktorým by sa oddalo pracovať, pretože nám chýbajú prostriedky, ktoré by sa mohli použiť aj pri subjektoch nižšej mentálnej a kultúrnej úrovne.

- J.V. -

- 24. - 26. júla 1975 sa bude konať v Mníchove Prvé medzinárodné kolokvium o školskej psychológii? Prívrastok prvý si toto kolokvium naozaj zaslúži, pretože po prvý raz v histórii sa stretnú školskí psychológovia z mnohých krajín. Hlavnou témou stretnutia je "Školská psychológia v meniacej sa spoločnosti".
- 29. júna až 3. júla sa konalo v Oslo medzinárodná konferencia na tému "Dimenzie anxiety a strachu"? Vedúcim organizátorom bol Irwin Sarason z univerzity vo Washingtone.
- 30. júna až 4. júla sa koná v Edinburgu /Škótsko/ Second International Congress of the Association for the Psychophysiological Study of Sleep? Materiály si možno vyžiadať na adrese: A.J.Hobson, Harvard Medical School, 74 Fenwood Road, Boston, Mass. 02115, U.S.A.
- 15. - 19. septembra sa uskutoční v Ríme Third Congress of the International College of Psychosomatic Medicine? Adresa gestora: Ferruccio Antonelli, via della Camilluccia 195, 00135, Rome, I.

P R Í L O H A

MLÁDEŽ A VOĽBA POVOLANIA A JEJ CELKOVÝ VÝVIN
/od 14-18 rokov/

V ý b e r o v á r e š e r š

Počet záznamov: 98

Vytotovila: O. Suchá, pracov-

níčka odd. VTEI, VÚDPaP

Vedúca: Dr. L. Okruhlicová

MLÁDEŽ A VOĽBA POVOLANIA

a jej celkový vývin

/od 14 - 18 rokov/

- L'ABATE, L.: The status of adolescent psychology.
Dev.Psychol., 4, 1971, č.2. s.201-205
- ALEXANDER, T.: Children and Adolescents: A biocultural
Approach to Psychological Development.
New York, Atherton Press 1969. s.365.
- ALKIRE, A.A.: Enactment of social power and role behavior
in families of disturbed and disturbed
preadolescents.
Dev.Psychol., 7, 1972, č.3, s.270-276.
- ALLAMAN, J.D. - JOYCE, C.S. - CRANDALL, V.C.
The antecedents of social desirability
response of children and young aults.
Child Develpm., 43, 1972, č.4, s.1135-1160.
- AMBRUŠ, J.: Zamestnanie podľa vlastného želania.
Rodina a škola, 19, 1972, s. 273-275.
- ANDERSON, B.: Studies in Adolescent Behavior.
Stockholm, Almqvist and Wiksell 1969.
s.400.
- BALÁŽ,
Signály normálnej puberty.
Rodina a škola, 17, 1970, č.4, s.118-119.
- BALTES, P.B. - NESSELROADE, J.R.:
Cultural change and adolescent personality
development: an application of longitudinal
sequenses.
Dev.Psychol., 7, 1972, č.3, s.244-256.

- BELL, A.P.: Role modelship and interaction in adolescence and young adulthood. Dev.Psychol., 2, 1970, č.1, s.123-128.
- BENKOVSKÝ, F.J.: Povolanie a záujmy. Rodina a škola, 17, 1970, č.7, s.222-224.
- BIERZWINSKA-RANISZEWSKA, H.: Problem przystosowania się dziewcząt do nauki zawodów technicznych. Przegląd Psychologiczny, 1970, č.20, s. 161-175.
- BILLER, H.B.: Father absence and the personality development of the male child. Dev.Psychol., 2, 1970, č.2, s.181-201.
- BLAŠKOVIČ, O.: O záujmoch a schopnostiach. Rodina a škola, 17, 1970, č.8, s.234-235.
- BRAINERD, Ch.J.: The development of the proportionality scheme in children and adolescents. Dev.Psychol., 2, 1971, č.3, s.469-476.
- The research reported in the present article is concerned with a selected aspect of Piaget's theory of formal operational intelligence.
- CAVIOR, N.: - DOKECKI, P.R.: Physical attractiveness, perceived attitude similarity, and academic achievement as contributors to interpersonal attraction among adolescents. Dev.Psychol., 2, 1973, s. 44-54.

- CHANDLER, M.J.: Egocentrism and antisocial behavior; the assessment and training of social perspective-taking skills.
Dev.Psychol., 2, 1973, č.3, s.326-332.
- Chlapec v živote dievčata.
Rodina a škola, 19, 1972, č.10, str.308-310.
Vzájomné vzťahy oboch pohlaví v období dospievania.
- COLEMAN, J.C.: The study of adolescent development using a sentence-completion method.
Brit.J.educat.Psychol., 40, 1970, č.1, s. 27-33.
- Čas puberty - čas dozrievania.
Rodina a škola, 17, 1970, č.2, s. 54-56.
- ČIERNY, L.: Ťažké obdobie.
Rodina a škola, 19, 1972, č.2, s. 54-56.
Telesný a duševný vývin v období dospievania.
- ČISTJAKOVA, S.: Školnyj komsomol i orientacija vypusnikov na rabočie professii.
Vospitanie školnikov, 1973, č.5, s.17-19.
- DREYER, A.S. - HULAC, V. - RIGLER, D.
Differential adjustment to pubescence and cognitive style patterns.
Dev.Psychol., 4 1971, č.3, s.456-462.
The present study is concerned with the question of personality difference in adolescents as these relate to how this critical life event is perceived.

- EISENTHAL, Sh. - UDIN, H.:
Psychological factors associated with drug and alcohol usage among neighborhood youth corps enrollees.
Dev.Psychol., 7, č.2, s.119-123.
The specific objectives of this research were to investigate the extent of drug and alcohol usage. The subjects' age ranged from 14 to 19.
- ELKIND, D. - MEDVENE, L. - SEARLES-ROCHWAY, A.:
Representational level and concept production in children and adolescents.
Dev.Psychol., 2, 1970, č.1, s. 85-89.
- ELKIND, D.:
Children and Adolescents: Interpretive Essays on Jean Piaget.
London Oxford University Press 1970, s.160.
- FESBACH, N. - SONES, G.: Sex difference in adolescent reactions toward newcomers.
Dev.Psychol., 4, 1971, č.3, s.381-386.
- FILLA, S.:
Zdroje informácií výchovného poradcu pri realizácii výchovy k voľbe povolania.
Výchovný poradca, 10, 1973, č.1, s. 34-40.
- FITZGERALD, J.M. - NESSELROADE, J.R. - BALTES, P.B.:
Emergence of adult intellectual structure: Prior to or during adolescence?
Dev.Psychol., 2, 1973, č.1, s.114-119.

- LaFLEUR, N. - KENNETH-JOHNSON, R.G.:
Separate effects of social modeling and reinforcement modeling and reinforcement in counseling adolescents.
J.counsel.Psychol., 19, 1972, č. 4, s. 292-295.
- FLIEGEL, L.: Výchova na povolanie a jeho voľbu v čase mimo vyučovania.
Vychovávateľ, 1970-71, č.9, s.279-280.
- FREESE, D.: Některé možnosti a výsledky výchovy žáků k etice povolání při vyučování literaturě na všeobecně vzdělávacích polytechnických školách v NDR.
Výchovný poradce, 10, 1973, č. 4, str. 23-31.
- HAGER, D.L. - VENER, A.M. - STEWART, C.S.:
Patterns of adolescent drug use in middle America.
J.counsel.Psychol., 18, 1971, č. 4, s. 292 - 297.
- HANSON, J.T. - SANDER, D.L.: Differential effects of individual and group counseling on realism of vocational choice.
J.counsel.Psychol., 20, 1973, č. 6, s. 541-544.
- HEILBRUN, A.B.: Defensive projection in late adolescents: implications for a developmental model of paranoid behavior.
Child Developm., 43, 1972, č. 880-891.

- HETHERINGTON, E.M.: Effects of father absence on personality development in adolescent daughters.
Dev.Psychol., 7, 1972, č.3, s. 313-326.
- HOLLANDER, E.P. - MARCIA, J.E.: Parental determinants of peer-orientation and self-orientation among preadolescents.
Dev.Psychol., 2, 1970, č.2, s.292-302.
- HOLLENDER, J.W.: Development of vocational decisions during adolescence.
J.counsel.Psychol., 18, 1971, č.3, s.244-248.
- IVANOVÁ, Z. - STANČEV, I.: Profesionální orientace v Bulharské lidové republice.
Výchovný poradce, 9, 1972, č.1, s.56-63.
- JANUŠKA, L.: Naša súčasná prax v profesionálnom poradenstve pre 15 ročných.
Jednotná škola, 23, 1971, č.1., s.49-61.
- JAURICH, C. - GUTZEIT, G.: Zur Übereinstimmung von Berufsinteressen und Schulleistungen bei fünfzehnjährigen Realschülern.
Schule und Psychologie, 19, 1972, č.6, s. 331-335.
- JERMAKOV, V. - MIDLER, N. - FOKIN, V.:
Общественный порядок и подросток.
Vospitanie školnikov, 1973, č.2, s.39-43.
- JUROVSKÝ, A.: Postoje mladých a dospělých.
Vychovávateľ, 1970-71, č.5, s.161-163.
- KABÍČEK, V.: Volba povolání mládeže.
Výchovný poradce, 10, 1973, č.2, s.41-46.
- KACZKOWSKI, H. - OWEN, K.: Anxiety and anger in adolescent girls.
Psychol.Rep., 31, 1972, č.1, s.281-282.

- KEASEY, Ch.B.: Social participation as a factor in the moral development of preadolescents. *Dev.Psychol.*, 2, 1971, č.2, s. 216-220.
- The present study was designed to examine the relation between moral development and a number of indexes of social participation among boys and girls.
- KLIMENTOVÁ, O.: Problémy s dospelávajúcou mládežou. *Rodina a škola*, 19, 1972, č.1, s. 17-18.
- KLINE, P. - THOMAS, M.: The Brook Reaction Test as a measure of temperament with children of 13 and 14 years. *Brit.J.educat.Psychol.*, 41, 1971, č.3, s. 317-318.
- KOHOUTEK, R.: Problémy profesiografie a možnosti její aplikace při práci s mládeží vyžadující zvláštní péči. *Výchovný poradce*, 2, 1972, č.2, s.28-42.
- KOHOUTEK, R. - KOHOUTKOVÁ, L.: O prvých láskach. *Rodina a škola*, 19, 1972, č.5, s.152-153.
- Výchova pre manželstvo a rodičovstvo v období dospievania a citový vývin.
- KOVÁČ, Š.: Predbežná analýza štruktúry intelektových výkonov maturantov stredoslovenskej lokality v skúške I-S-T. *Výchovný poradce*, 10, 1973, č.3, s.36-57.
- KRACÍKOVÁ, C.: Výchova žáků a rodičů k volbě povolání. *Výchovný poradce*, 10, 1973, č.4, s.33-41,

- KUNCE, J.T. - THELEN, M.H.: Modeled standards of self-reward and observer performance. *Dev.Psychol.*, 7, 1972, č.2, s. 153-156.
- The purpose of the present study was to explore the possibility of a relationship between observed self-reward and subsequent task performance - subjects were 15-16-17 year old delinquent males.
- LANDSBAUM, J.B. - WILLIS, R.H.: Conformity in early and late adolescence. *Dev.Psychol.*, 4, 1971, č.3, s. 334-337.
- LESKOW, S. - SMOCK, Ch.D.: Developmental changes in problem-solving strategies. *Dev.Psychol.*, 2, 1970, č.3, s. 412-422.
- LESSING, E.E.: Extension of personal future time perspective age, and life satisfaction of children and adolescents. *Dev.Psychol.*, 6, 1972, č.3, s. 457-468.
- LEVITT, E.E. - EDWARDS, J.A.: A multivariate study of correlative factors in youthful cigarette smoking. *Dev.Psychol.*, 2, 1970, č.1, s. 5-11.
- LEWIS, A.R.J.: The self-concepts of adolescent E.S.N.boys. *Brit.J.educat.Psychol.*, 41, 1971, č. 2, s. 222-223.
- MACHÁČEK, L.: Rodičia a voľba povolania. *Rodina a škola*, 17, 1970, č.6, s.1987-188.
- MAREŠ, K.: Výchova k uvedoméle volbě povolání v technických předmětech na ZDŠ. *Výchovný poradce*, 2, 1972, č.1, s. 7-16.

- MATEJČEK, Zd.: Čo najviac potrebujú k šťastnému rodičovstvu.
Rodina a škola, 17, 1970, č.1, s. 2-3.
- MATEJČEK, A.: Mládež a spoločnosť. Poznámky k sociologickému problému.
Sociologický časopis, 7, 1971, č. 6, s. 612-622.
- MATTHES, K.: Behinderte Jugendliche in der Berufsschulzeit.
Schule und Psychologie, 17, č. 9, s. 274-281.
- MENŠIKOVA, M.A.: K charakteristike obščekulturnych interesov sovjetskoj učaščejšja molodeži.
Voprosi psichologii, 16, 1970, č. 3, s. 86-93.
- Mládež a spoločnosť. Bul.teoretických, metodických a informačných prací.
Praha, SPN 1970.
- MONGE, R.H.: Developmental trends in factors of adolescent self-concept.
Dev.Psychol., 8, 1973, č.3, s.382-393.
- NAWAS, M.M.: Change in efficiency of ego functioning and complexity from adolescence to young adulthood.
Dev.Psychol., 4, 1971, č.3, s.412-415.
- NOVÁKOVÁ, E.: Hodnotový žebříček dospívajících jako statický a dynamický jev.
Sociologický časopis, 8, 1972, č.1, s. 62-71.
- NOVOTNÁ, J. - ČERNÝ, K.: Exkurze jako metoda práce výchovného poradce.
Výchovný poradce, 1, 1973, č.1, s.44-47.

- PALÚCH, Š.: Pripravenosť žiakov ZDŠ na získanie robotníckej kvalifikácie.
Jednotná škola, 24, 1972, č.1, s.30-43.
- PAZDERA, V.: Další uplatnění patnáctileté mládeže.
Výchovný poradce, 8, 1972, č.2, s.59-63.
- PAZDERA, V.: Vzdělávání a příprava mládeže k povolání v NDR.
Výchovný poradce, 10, 1973, č.2, s.58-62.
- PEEL, E.A.: The Nature of Adolescent Judgment.
London Staples Press 1971, s.184.
- POSPISZYL, K.: Ucięczki i wYóczegostwo mYódziezy w swietle badań porównawczych.
Przegląd Psychologiczny, 1970, č. 19, s. 45-64.
- Problémy dospievajúcej mládeže.
Bratislava, Osvetový ústav 1963, s.143.
- RAUKOVÁ, E.: City ... city.
Rodina a škola, 19, 1972, č.2, s. 49-51.
- Výchovné pôsobenie v období dospievania a usmerňovanie citových vzťahov - vývin citových vzťahov.
- REMBOWSKI J.: Metody projekcyjne w badaniach osobowości dzieci i mYódziezy.
Przegląd Psychologiczny, 1970, č.19, s. 127-142.
- RIVENBARK, W.H.: Self-disclosure patterns among adolescents.
Psychol.Rep., 28, 1971, č.1, s.35-42.

- ROSS, J.M. - SIMPSON, H.R.: The national survey of health and development: I. Educational attainment. Brit.J.educat.Psychol., 41, 1971, č.1, s. 49-61.
- This article describes information on two measures of educational success, progress and achievement at school. Children were 8 to 15 and 15 to 18 years old.
- ROSS, J.M. - SIMPSON, H.R.: The national survey of health and development: 2. Rate of school progress between 8 and 15 years and between 15 and 18 years. Brit.J.educat.Psychol., 41, 1971, č. 2, s. 125-135.
- Educational development of pupils during the two periods 8-15 and 15-18.
- ROZINAJOVÁ, H.: Eticko-sexuálne problémy. Rodina a škola, 19, 1972, č.10, s.295-296.
- ROZINAJOVÁ, H.: Pätnástroční. Rodina a škola, 19, 1972, č.9, s. 270-272.
- RUDOLF, A.: Alkohol, lieky, fetovanie. Rodina a škola, 19, 1972, č.10, s.305-307.
- SIEBEL, A.: Příprava na volbu povolání při polytechnickém vyučování v 7.-10.třídách se zvláštním zřetelem k výrobní práci žáků. Výchovný poradce, 10, 1973, č.3, s.1-11.
- SIEGEL, H.B.: Cultural informational components of adolescents. Psychol.Rep., 30, 1972, č.3, s. 894.
- SINHA, V.: Age differences in self-disclosure. Dev.Psychol., 7, 1972, č.3, s. 257-258.
- The purpose of this was to investigate age differences in self-disclosure - varies at different levels of age development in adolescents.

- SKLENÁŘ, F.: Aby byli dobře připraveni. Výchovný poradce, 10, 1973, č.2, s.1-12.
- SPENCER, C.P.: Selective secondary education, social class and the development of adolescent subcultures. Brit.J.educat.Psychol., 42, 1972, č.1, s. 1-10.
- STEPANOVA, E.I.: Vozrastnaja izmenčivost' intellektual'nykh funkcij v junošeskom vozraste. Voprosi psihologii, 16, 1970, č.1, s. 79-89.
- ŠURINA, I.: Z Majky Martina. Rodina a škola, 19, 1972, č.10, s.316-317. Obdobie dospievania u dievčat.
- THELEN, M.H. - FRYHEAR, J.L.: Effect of observer and model race on the imitation of standards of self-reward. Dev.Psychol., 2, 1971, č.1, s.133-135.
- TREICHEL, B. - NANCE, D.: Attitudes of young adults toward rearing adolescents: test-retest. Psychol.Rep., 29, 1971, č.1, s.111-114.
- TSENG, M.S. - CARTER, A.R.: Achievement motivation and fear of failure as determinant of vocational choice, vocational aspiration, and perception of vocational prestige. J.counsel.Psychol., 17, 1970, č.2, s. 150-156.
- VASILEVA, N.: Podrostok glazami sociologa. Vospitanie školnikov, 1973, č.5, s.92-93.
- LaVOIE, J.C.: Punishment and adolescent self-control. Dev.Psychol., 8, 1973, č.1, s. 16-24.

Vstupujú do života. Rodina a škola, 17, 1970, č.10,
s. 309-311.

WEST, L.W.: Sex differences in the exercise of
circumspection in self-disclosure
among adolescents.

Psychol.Rep., 26, 1970, č.1, s.227-230.

WILLIS, V.L. - GARRISON, M.:

Spoken language abilities of educable
mentally retarded and normal adolescents.

Psychol.Rep., 26, 1970, č.3, s.696-698.

ZYTKOSKEE, A. - STRICKLAND, B.R. - WATSON, J.:

Delay of gratification and internal
versus external control among adoles-
cents of low socioeconomic status.

Dev.Psychol., 4, 1971, č.1, s.93-98.

Pokyny pre prispievateľov:

Spravodaj Psychológ v Československu slúži pre internú potrebu členov a orgánov Českej psychologickéj spoločnosti a Slovenskej psychologickéj spoločnosti. Uverejňuje články, štúdie, skúsenosti a poznatky týkajúce sa života a práce psychologickéj profesie a členov spoločnosti. Vychádza štvrtročne.

Zaslané príspevky považuje redakcia za definitívne znenie, avšak vyhradzuje si právo ich redakčne upraviť. Zaslané rukopisy nevraciamy.

Príspevky posielajte dvojmo, gramaticky a jazykovo upravené, s maximálnym počtom opráv 5 na jednej strane, písané obriadok /30 riadkov na jednej strane/.

Príspevky z ČSR zasielajte na adresu:

Dr.O.Kolaříková,CSc.,
ČSAV - Psychologický ústav,
B r n o, Mendelovo nám. 1

Príspevky z SSR zasielajte na adresu:

Ján Vopálenský,
Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie,
B r a t i s l a v a, Legionárska č.10

Vydáva: Slovenské psychologické spoločnosť
Vedie redakčná rada: O.Kolaříková, Z.Helus,
R.Kostolanský, V.Košínér
Výkonný redaktor: Ján Vopálenký
Vytlačila: Psychodiagnostika, n.p.
Flač: Fotorotaprint
Počet výtlačkov: 1 300